

ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΤΑΦΡΟΥ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

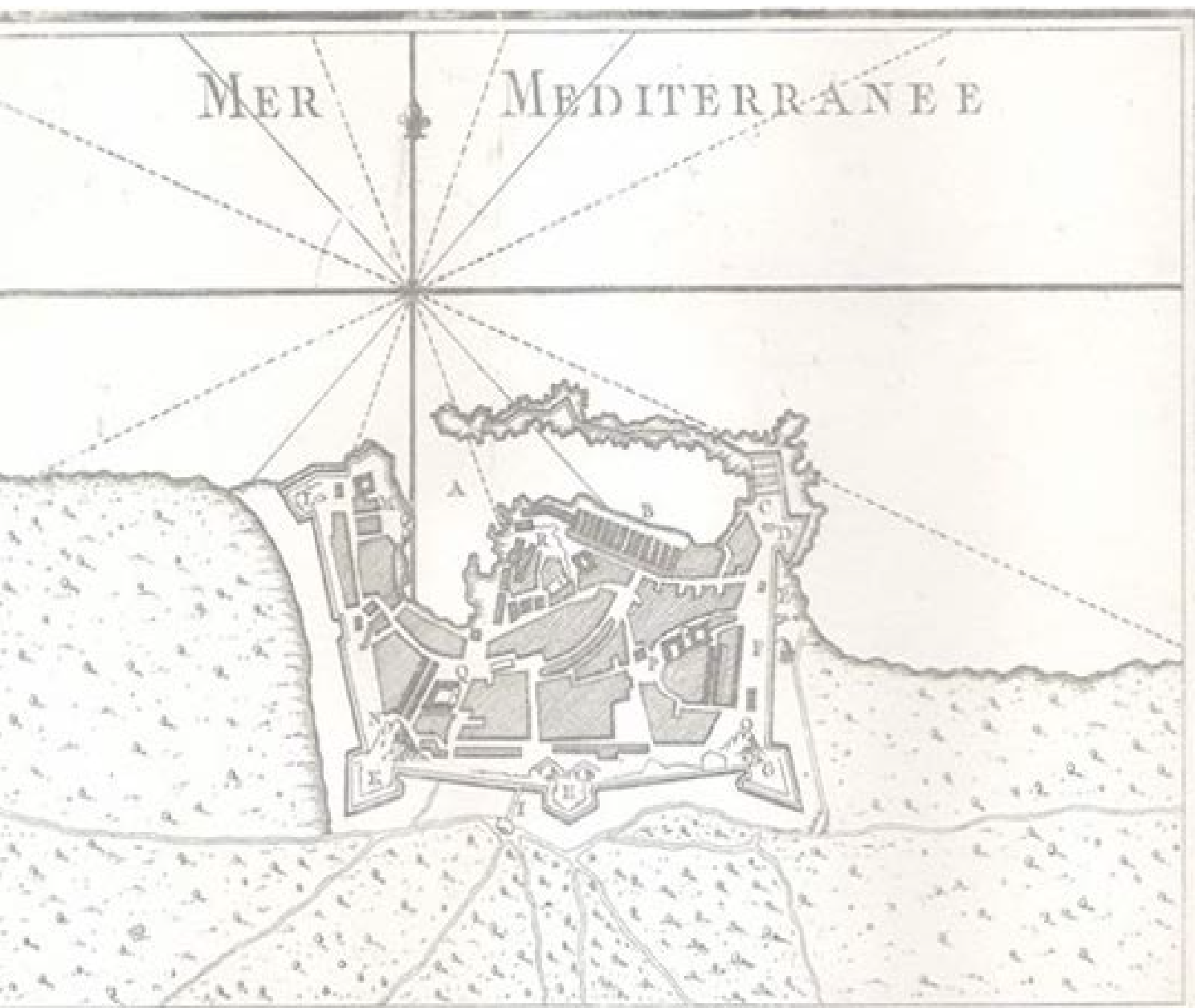
σπουδάστριες: Βυζιργιαννάκη Ευαγγελία
Μαυριγιαννάκη Δέσποινα

επιβλέποντες : Δ. Ησαΐας
Ν. Μπελαβίλας

σύμβουλοι: Π. Βασιλάτος
Ι. Τριπιδάκης

εξωτερική
συνεργάτης : Δ. Θεοχάρη

- 1.0 _Πρόλογος
- 2.0 _Χανιά
- 3.0 _Ιστορική αναδρομή
- 4.0 _Τα τείχη σήμερα
- 5.0 _Πολεοδομική ανάλυση
 - 5.1 _Σημαντικά τοπόσημα
 - 5.2 0_ Χρήσεις γης
 - 5.3 _Υφιστάμενο κυκλοφοριακό δίκτυο
- 6.0 _Περιοχή μελέτης
 - 6.1 _Δυτική Τάφρος
- 7.0 _Στρατηγική σχεδιασμού
 - 7.1 _Κυκλοφορία πρόταση
 - 7.2 _Προσβάσεις – πορείες
 - 7.3 _Πολιτισμός
- 8.0 _Μελέτη διαχείρισης ομβρίων υδάτων
 - 8.1 _Το νερό στην τάφρο
- 9.0 _Οργάνωση χώρων πρασίνου
- 10.0 _Υλικά
- 11.0 _Επίλογος
- 12.0 _ Ενδεικτική Βιβλιογραφία



PLAN DE LA VILLE DE LA CANÉE dans l'île de Candie

Echelle de Cinq Cent Toises.



- | | |
|---|--|
| A. <i>Le Port</i> | K. <i>Bastion de S^t Demetrius</i> |
| B. <i>L' Arsenal</i> | L. <i>Bastion des Esclaves</i> |
| C. <i>Le Nouvel Arsenal</i> | M. <i>Chateau de S^t Sauveur</i> |
| D. <i>Bastion de la Sabionara</i> | N. <i>Chateau de S^t Demetrius</i> |
| E. <i>Porte de Sabionara</i> | O. <i>Chateau de S^{te} Lucie</i> |
| F. <i>Boulevard peu elevé</i> | P. <i>Eglise de S^t Nicolas</i> |
| G. <i>Bastion de S^{te} Lucie</i> | Q. <i>Couvent de S^t Francois</i> |
| H. <i>Bastion de la Pitié</i> | R. <i>Le Palais</i> |
| I. <i>Porte de Retima</i> | |

MER

MEDITERRANÉE

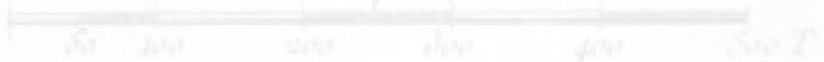
1.0 _Πρόλογος

Οι ενετικές οχυρώσεις των Χανίων αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο του αστικού ιστού και αναμφισβήτητα ένα πολύ ισχυρό όριο μεταξύ παλιάς και νέας πόλης. Στη συνείδηση των κατοίκων όμως, δεν κατέχουν σημαντικό ρόλο, γεγονός που φαίνεται από την πλήρη απαξίωση, την εγκατάλειψη, τους κενούς ανενεργούς χώρους της τάφρου και την ανεξέλεγκτη δημιουργία χώρων στάθμευσης μέσα και γύρω της. Παράλληλα, οι προοπτικές για ανάδειξη και αξιοποίηση των τειχών παραμένουν ανεκμετάλλευτες.

Η παρούσα διπλωματική εστιάζει στο δυτικό τμήμα των οχυρώσεων, όπου στη σημερινή του μορφή χάνεται ανάμεσα στις δομημένες μονάδες της πόλης. Αποτελεί ως εκ τούτου ένα ανενεργό στοιχείο το οποίο διαχωρίζει τον ζωντανό οργανισμό της πόλης σε δύο μέρη, έναν ιστορικό εν δυνάμει πολιτιστικό πυρήνα. Για την ενεργοποίηση του πυρήνα αυτού καθώς και για την μείωση του χάσματος της παλιάς πόλης με την νέα ο σχεδιασμός εκπονείται σε δύο φάσεις, με γνώμονα την ισορροπία ανάμεσα στην ιστορικότητα του τοπίου και στην αστικότητα της πόλης.

PLAN DE LA VILLE DE LA CANÉE dans l'île

Echelle de Cinq Cent Toises.



A. Le Port

B. L'Arsenal

C. Le Nouvel Arsenal

D. Bastion de la Sabionara

E. Porte de Sabionara

F. Boulevard peu elevé

G. Bastion de S^{te} Lucie

H. Bastion de la Pitié

I. Porte de Retima

K. Bastion de S^t Demetrius

L. Bastion des Esclaves

M. Chateau de S^t Sauveur

N. Chateau de S^t Demetrius

O. Chateau de S^{te} Lucie

P. Eglise de S^t Nicolas

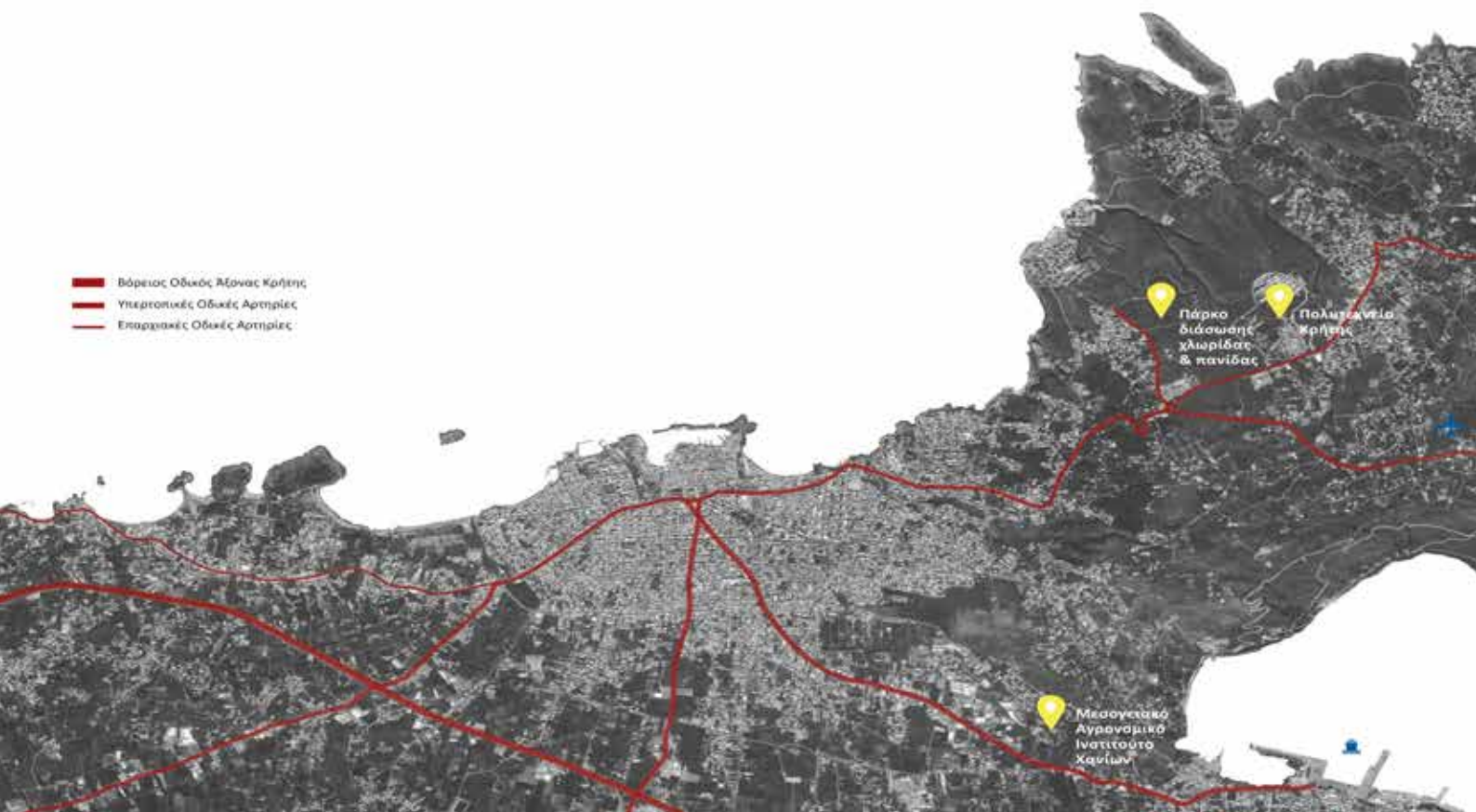
Q. Couvent de S^t Francois

R. Le Palais

ΧΑΝΙΑ Χανιά Χανιά Χανιά



- Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης
- Υπερτοπικές Οδικές Αρτηρίες
- Επαρχιακές Οδικές Αρτηρίες



2.0 _Χανιά

Τα Χανιά είναι η πρωτεύουσα του ν. Χανίων και βρίσκονται στη βορειοδυτική Κρήτη.

Έχουν έκταση 11 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό 53.910 κατοίκους (απογραφή 2011), αποτελώντας τη 2η μεγαλύτερη πόλη της Κρήτης.

Η πόλη έχει τυπικό μεσογειακό κλίμα, ζεστό και ξηρό το καλοκαίρι και ήπιο το χειμώνα. Η ατμόσφαιρα είναι σχεδόν πάντα ζεστή, αλλά τα θερμά επεισόδια (με θερμοκρασία άνω των 38 βαθμών) δεν είναι συνηθισμένα λόγω της θαλάσσιας αύρας.

Τα Χανιά είναι μία από τις ομορφότερες πόλεις της Ελλάδας κατά κοινή ομολογία. Όταν κατάγεσαι όμως από τα Χανιά, τα πράγματα αλλάζουν.

Το να κατάγεσαι από τα Χανιά σημαίνει :

- Να λες «πηγαίνω Χανιά» και όχι «κατεβαίνω κέντρο ή πηγαίνω βόλτα στα μαγαζιά».
- Να κερνάς και να σε κερνάνε τσικουδιές με κάθε αφορμή, όλες τις ώρες της ημέρας.
- Να ξέρεις ότι η μαντινάδα φτιάχνεται με δυο δεκαπεντασύλλαβους και ομοιοκατάληκτους στίχους και είναι το απόσταγμα της ψυχής και το άρωμα της σκέψης.
- Να έχεις τουλάχιστον ένα ατσαλένιο χανιώτικο μαχαίρι στο σπίτι σου που είναι σύμβολο τιμής και φιλίας και μπορείς να το βρεις στα Μαχαιράδικα.
- Να χάνεσαι στα στενά του παλιού λιμανιού και να ανακαλύπτεις ένα καινούριο κάθε φορά.
- Να πηγαίνεις σε οποιοδήποτε νομό της Ελλάδας, να τους λες ότι είσαι από τα Χανιά και όλοι να τρελαίνονται.
- Να έχεις να διαλέξεις σε πεντανόστιμα παραδοσιακά εδέσματα και γλυκά: καλτσούνια, σφακιανή πίτα, χανιώτικη μπουγάτσα, ξεροτήγανα.
- Να λες τη λέξη «μαλάκα» κι όλοι να νομίζουν ότι τους βρίζεις, ενώ είναι είδος τυριού.
- Να στήνεται ολόκληρο γλέντι όταν πατάς σταφύλια κι όταν βγάζεις τσικουδιά. Να πηγαίνεις σε γιορτή τσικουδιάς, κρασιού, μελιού, καλιτσουινών κάθε χρόνο.
- Να τρως λουκουμάδες στον Αγροτικό Αύγουστο.
- Να έχεις περάσει ατέλειωτα χειμωνιάτικα Σαββατόβραδα στην Οκτάβα τραγουδώντας: «Ονειρο είναι τα Χανιά».
- Να χρησιμοποιείς τις παρακάτω λέξεις: ξια σου (κάνε ότι νομίζεις), κύρης (πατέρας), αλάργο (μακριά), ίντα κάνεις; (τι κάνεις;), χαρώτο (γλυκιά προσφώνηση), οψές (χτες), ντρέτα (ίσια), χέρα (χέρι), ντελικανής (λεβέντης), χοχλιός (σαλιγκάρι), τσικουδιά (ρακή), μαρουβάς (παλιό κρασί).
- Να μη χρειάζεται να πας διακοπές καμία εποχή του χρόνου γιατί ότι θες το έχεις εδώ. Τα Χανιά συνδυάζουν βουνό και θάλασσα.
- Να είσαι περήφανος που αυτός ο τόπος γέννησε τον Ελευθέριο Βενιζέλο, τον Μάνο Κατράκη και τον Μίκη Θεοδωράκη.
- Να μην ξέρεις μόνο τον Ζωιδάκη ως παραδοσιακό Κρητικό τραγουδιστή.
- Να ανακαλύπτεις νέες αμμουδερές παραλίες στους πρόποδες άγριων βουνών.
- Κάθε σαββατοκύριακο να έχεις τη δυνατότητα να πηγαίνεις για μπάνιο στο Ελαφονήσι και στο Μπάλο
- Να έχεις ταξιδέψει ώρες ατέλειωτες με το «Lato» και το «Lissos» κάνοντας το σταυρό σου για να φτάσεις σώος στο προορισμό σου.



3.0 _Ιστορική αναδρομή

Προϊστορική – Ιστορική περίοδος

Η περιοχή κατοικείται από τη Νεολιθική εποχή.

Οι Μινωίτες χτίζουν την πόλη Κυδωνία.

Μετά τη Μινωική εποχή η Κυδωνία αποτελεί μια σημαντική πόλη - κράτος.

Το 69 π.Χ. καταλαμβάνεται από τους Ρωμαίους και λαμβάνει προνόμια ανεξάρτητης πόλης- κράτους.

Πρώτη Βυζαντινή περίοδος (330 μ.Χ. - 823 μ.Χ.)

Η πόλη παραμένει στα ίδια όρια.

Λείψανα του τείχους της ελληνιστικής περιόδου βρέθηκαν στην ίδια θέση με το βυζαντινό, ενισχύοντας έτσι την υπόθεση ότι τουλάχιστον ο φυσικά οχυρός λόφος του Καστελιού έπαιξε πάντοτε το ρόλο της ακρόπολης.

Αραβοκρατία (823 - 961 μ.Χ.)

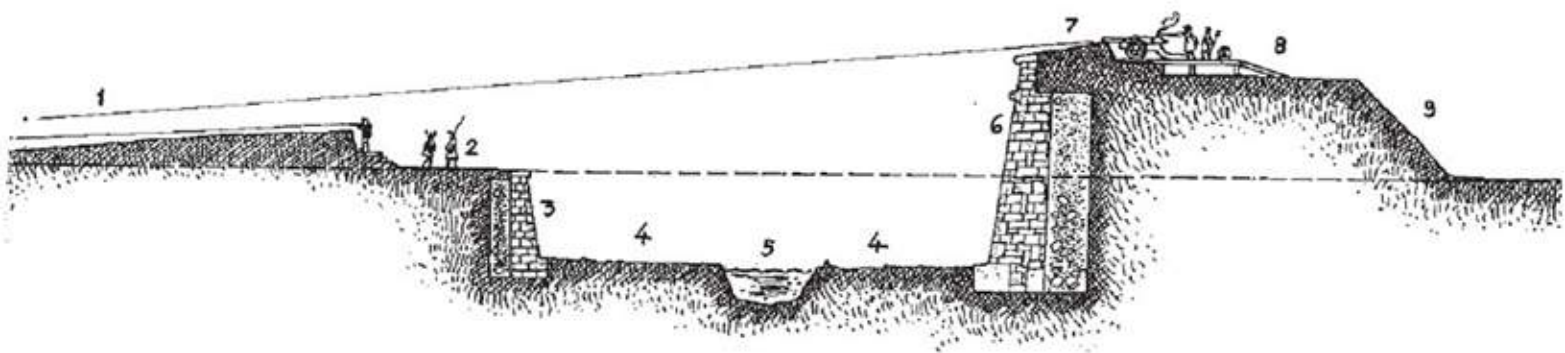
Κατάκτηση από τους Άραβες το 823 μ. Χ. Η μοναδική πληροφορία από εκείνη την εποχή αναφέρει ότι στην Κρήτη υπήρχαν δύο μόνο μεγάλες πόλεις, «η πόλη της τάφρου» δηλαδή ο Χάνδακας (Ηράκλειο) και «η πόλη του τυριού» που ταυτίζεται με τα Χανιά.

Το 961 μ.Χ. ο Βυζαντινός στρατηγός Νικηφόρος Φωκάς ανακτά το νησί.

Δεύτερη Βυζαντινή Περίοδος (961 - 1204 μ.Χ.)

Τα όρια της πόλης προσδιορίζονται από την οχύρωση της ακρόπολης στο λόφο Καστέλι με ένα περιμετρικό τείχος. Ο αρχαίος οικισμός παραμένει σημαντικό στρατιωτικό οχυρό.

Το 1204, μετά την κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας από τους Σταυροφόρους, η Κρήτη δόθηκε στο Βονιφάτιο το Μομφερατικό.



Profile glacis. (1) Glacis; (2) covered way; (3) counterscarp; (4) ditch; (5) cunette; (6) scarp; (7) parapet; (8) rampart; (9) inner slope.

Ενετοκρατία (1252 - 1645)

Οι Ενετοί ανάμεσα στα 1204 και 1211 επιχειρούν να εδραιώσουν την παρουσία τους στην Κρήτη απέναντι στους ντόπιους. Η αμφισβήτηση της εξουσίας των Ενετών, τουλάχιστον στο δυτικό τμήμα της Κρήτης, συνεχίστηκε έως το 1252, οπότε και αποικίστηκε και η περιοχή των Χανίων.

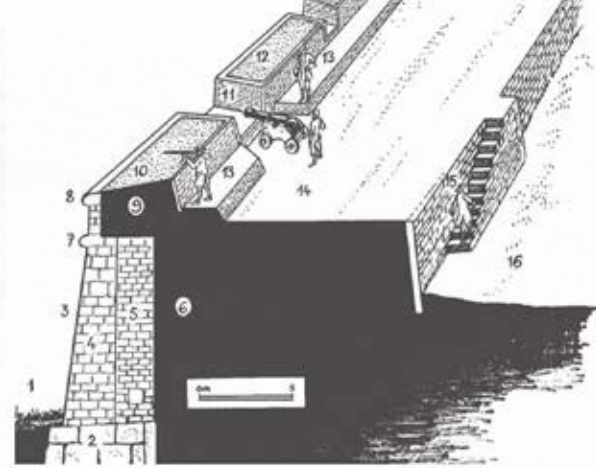
Κατά τους πρώτους αιώνες της Ενετοκρατίας η πόλη περιοριζόταν στον οχυρωμένο λόφο του Καστελιού. Το βυζαντινό τείχος επισκευάστηκε σε πολλά σημεία, διατηρώντας το αρχικό του περίγραμμα, ορατό ακόμη έως σήμερα. Σταδιακά η πόλη εξαπλώνεται γύρω από το τείχος και σχηματίζονται οι «εξώβουργοι», συνοικίες των κατώτερων κοινωνικών τάξεων. Κατά το 14ο αιώνα μαρτυρείται η κατασκευή ενός εξωτερικού τείχους, που περιέβαλε το τμήμα αυτό της πόλης.

Από το πρώτο μισό του 16ου αιώνα γίνεται επιτακτική για τη Βενετία η ανάγκη ενίσχυσης της οχύρωσης των πόλεων της Κρήτης, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο αναπόφευκτος κίνδυνος της Τουρκικής επίθεσης. Η κυβέρνηση αναθέτει στον ειδικό για θέματα οχυρώσεων Βερονέζο μηχανικό Michele Sanmicheli να σχεδιάσει και να κατασκευάσει τις νέες οχυρώσεις.

Στα Χανιά η εξαιρετικά δαπανηρή αυτή διαδικασία εξελίχθηκε αργά και άλλαξε πολλές φορές κατά την υλοποίησή της, ενώ πολλές από τις προτεινόμενες αλλαγές δεν εφαρμόστηκαν ποτέ λόγω κόστους. Τα έργα εκτελέστηκαν με δημόσια δαπάνη και φόρους του τοπικού πληθυσμού καθώς και με πολλή σκληρή αγγαρεία.

Το έργο ξεκίνησε το 1538 και λόγω των αλλαγών ουσιαστικά δεν ολοκληρώθηκε ποτέ.

Το νέο τείχος σχεδιασμένο με τις προδιαγραφές του προμαχωνικού συστήματος (*fronte bastinato*), σχηματίζει ένα ορθογώνιο, παράλληλο προς τα βραχώδη παράλια, ενισχυμένο στις γωνίες από καρδιάσχημους προμαχώνες, που καταλήγει στο λιμενοβραχίονα με το φάρο. Την πόλη περιβάλλει πλατειά τάφρος.



Cross-section, rampart. The area at the level of the surrounding country was called datum. The height of any element over this was its command. (1) Ditch; (2) foundations; (3) scarp; (4) external revetment; (5) buttress; (6) rampart made of earth; (7) cordon; (8) tablet; (9) breastwork or parapet; (10) plumbée or superior slope of parapet; (11) embrasure; (12) merlon; (13) banquet or fire-step; (14) wallwalk; (15) internal revetment; (16) terreplein or datum.

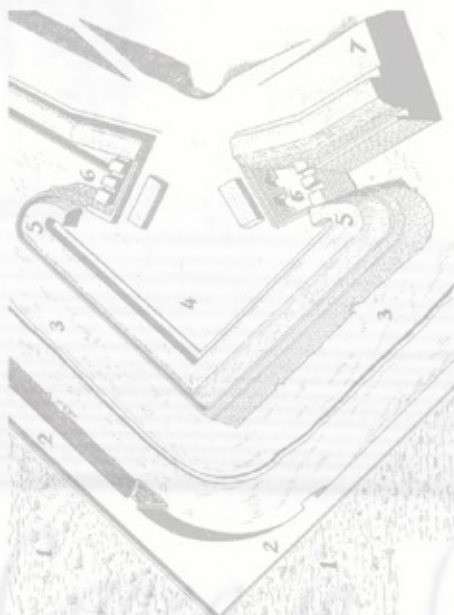
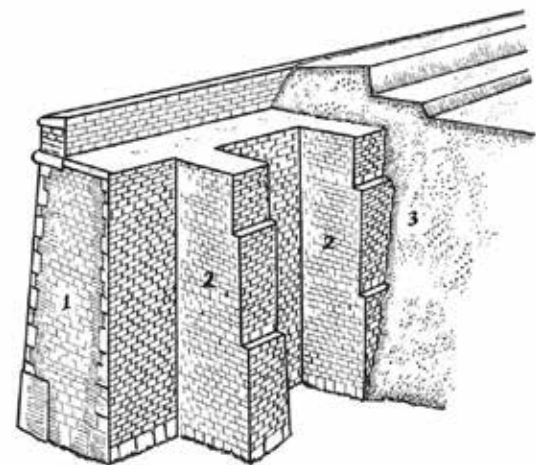


Illustration by Antoine De Ville. (1) Glacis; (2) covered way; (3) ditch; (4) bastion; (5) orillon (ear); (6) two-story flank; (7) curtain, seen here in cross-section.



Counterforts (buttresses). Counterforts were sections of masonry built perpendicularly against a wall for extra support. (1) Wall seen here in cross-section; (2) buttress; (3) mass of piled earth shown in cross-section.



Joannes Peters, delincauit. 1781.

Τουρκοκρατία (1645-1898 μ.Χ.)

Το 1645 οι Οθωμανοί καταλαμβάνουν την πόλη και φροντίζουν για την επισκευή των οχυρώσεων.

Την περίοδο αυτή η πόλη παραμένει εγκλωβισμένη μέσα στα τείχη και αναπτύσσεται καθ' ύψος. Με την πάροδο των ετών το βυζαντινό τείχος εξαφανίζεται: από τα κτίρια που ακουμπούν πάνω του.

Λόγω των επεμβάσεων των Τούρκων, σε πολλά κτήρια οι περισσότεροι δρόμοι μετατρέπονται σε στενά σοκάκια ή αδιέξοδα.

Χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου, η πολεοδομική αναρχία.

Η ρυμοτομία της πόλης αλλάζει σημαντικά.

Οι ραγδαίες εξελίξεις του 19ου αιώνα στην πολεμική τέχνη καθιστούν ξεπερασμένες τις οχυρώσεις, οι οποίες πλέον έχουν μόνο σκοπό να προστατεύουν την εξουσία και τον μουσουλμανικό κόσμο σε περιόδους έντασης, ενώ η τάφρος αποτελεί το λαχανόκηπο της πόλης.





Joannes Peters, delineavit. 1781.



Νεότεροι Χρόνοι (1898 έως σήμερα)

Τα τείχη αποτελούσαν το όριο της πόλης μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα. Από τη στιγμή εκείνη και έπειτα οπότε και η πόλη αρχίζει να επεκτείνεται, τα τείχη αρχίζουν να διαρρηγνύονται ώστε να επιτευχθεί η επικοινωνία μεταξύ των δύο τμημάτων. Έτσι στο νότιο κομμάτι, το τείχος κατεδαφίζεται, η τάφρος μπαζώνεται και αρχίζουν και οικοδομούνται δημόσια κτίρια αρκετά μεγάλης κλίμακας, όπως αυτό της δημοτικής αγοράς, τα σχολεία, το ωδείο...

Το 1913 η Κρήτη ενώνεται με την Ελλάδα.

Στα χρόνια της Κρητικής Πολιτείας οι οχυρώσεις απαξιώνονται, καθώς είναι συνδεδεμένες στη συνείδηση των πολιτών με την τουρκική κατοχή.

Η παλιά πόλη ασφυκτιά μέσα στα τείχη της, ενώ η νέα συνεχώς εξαπλώνεται και προσελκύει το κεντρο βάρους έξω από την παλιά.

Οι παραπάνω λόγοι, σε συνδυασμό με την ανάγκη εκσυγχρονισμού και ενοποίησης της παλιάς με τη νέα πόλη, επιβάλλουν την κατάργηση των οχυρώσεων με διανοίξεις μεγάλων ρηγμάτων για τη συνένωση των δρόμων, καταχώσεις τμημάτων της τάφρου και κατεδαφίσεις άλλων τμημάτων για εκτέλεση έργων.

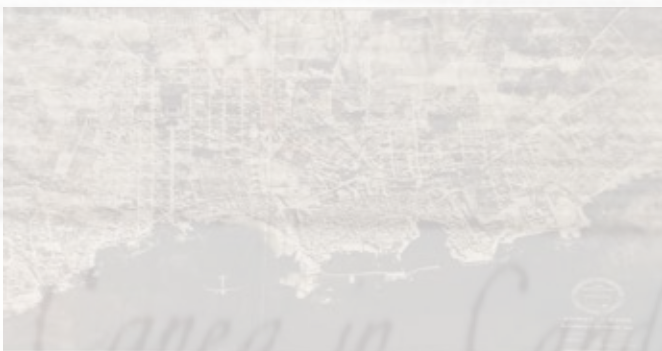
Κατεδαφίζεται η κεντρική πύλη στη νότια πλευρά και οι γειτονικοί επιπρομαχώνες του μεγάλου προμαχώνα Piatta Forma (ο οποίος βρίσκεται κεντρικά των τειχών) ισοπεδώνονται για να επιχωματώσουν την τάφρο και να κτιστεί πάνω της η Δημοτική Αγορά. Λόγω της τεράστιας δαπάνης αλλά και της δυσκολίας επιλέγεται η λύση της μερικής κατεδάφισης.

Το 1941 τα Γερμανικά αεροπλάνα βομβαρδίζουν την πόλη προξενώντας μεγάλες καταστροφές.

Στα χρόνια που ακολούθησαν τη Γερμανική Κατοχή και μέσα στα πλαίσια των τότε αντιλήψεων, συντάχθηκε ένα νέο ρυμοτομικό σχέδιο από τον Δοξιάδη για την παλιά πόλη, το οποίο εξαφάνιζε τον ιστορικό πολεοδομικό ιστό και προέβλεπε την κατεδάφιση ενός μεγάλου αριθμού από σπίτια και μνημεία με αναδασμό των οικοπέδων που θα προέκυπταν. Σε ορισμένα τμήματα της πόλης, όπου εφαρμόστηκε το νέο ρυμοτομικό σχέδιο, οι συνέπειες ήταν καταστροφικές για τη μορφή της.

Το 1960 κατεδαφίσθηκαν οι πύλες του Βυζαντινού τείχους στο Καστέλι και χτίσθηκαν στη νότια και ανατολική τάφρο οι κινηματογράφοι ΑΣΤΕΡΙ και ΡΕΓΓΙΝΑ καθώς και το ξενοδοχείο ΚΡΗΤΗ ενώ στον προμαχώνα SAN SALVATORE χτίσθηκε το κρατικό ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ.

Το 1965 χαρακτηρίζεται «ιστορικό διατηρητέο μνημείο» το τμήμα των Χανίων που περικλείεται από τις οχυρώσεις και από το 1993 αρχίζει μια έντονη προσπάθεια διατήρησης και ανάδειξής της από την Αρχαιολογία και το Υπουργείο Πολιτισμού.



4.0 _Τα τείχη σήμερα

Η πόλη των Χανίων σήμερα διατηρεί το Βυζαντινό τείχος και ορισμένα τμήματα των ενετικών οχυρώσεων, καθώς μεγάλο μέρος τους έχει κατεδαφιστεί.

Με αφετηρία το φάρο, τα ενετικά τείχη ακολουθούν το λιμενοβραχίονα του λιμανιού, κατευθυνόμενα προς τα νεώρια του Moro και τον προμαχώνα Sabbionara, έως την Ανατολική Τάφρο και τον προμαχώνα Santa Lucia, στο νοτιοανατολικό άκρο. Από το σημείο αυτό μέχρι την Piazza Forma (Δημοτική Αγορά) τα τείχη είτε έχουν πέσει, είτε έχουν κατεδαφιστεί. Νοτιοδυτικά δεσπόζει ο προμαχώνας Schiavo και η Δυτική Τάφρος συνεχίζει και καταλήγει βορειοδυτικά στον προμαχώνα San Salvatore απέναντι από την πλατεία Ταλώ, το λεγόμενο «Χέρι».

Επιπλέον διακρίνονται τρεις επιπρομαχώνες, νοτιοδυτικά ο επιπρομαχώνας Schiavo, στο μέσο του αναχώματος ο επιπρομαχώνας Priuli και βορειοδυτικά ο επιπρομαχώνας της Αγίας Αικατερίνης.

Τα τείχη δεσπόζουν με επιβλητικότητα απέναντι στον σύγχρονο αστικό ιστό των Χανίων παράλληλα όμως προβάλλουν ως ξένα σώματα πάνω σε αυτόν.



5.0 _Πολεοδομική ανάλυση







5.1 _Σημαντικά τοπόσημα

- **Νεώρια**

Επί Ενετών υπήρχαν 23 νεώρια σε δύο συγκροτήματα: 5 ανατολικά και 15 στη βόρεια ακτή του λιμανιού. Σήμερα σώζονται μόλις 9 αρσενάλια, στο μεγαλύτερο εκ των οποίων “Μεγάλο Αρσενάλι” στεγάζεται το Κέντρο Αρχιτεκτονικής Μεσογείου (ΚΑΜ).

- **Γιαλί τζαμί**

Ή τζαμί του Κιουτσούκ Χασάν. Σταμάτησε να λειτουργεί το 1923 και σήμερα είναι αναπαλαιωμένο ώστε να αποτελεί χώρο εκδηλώσεων.

- **Φρούριο Φιρκά – Ναυτικό Μουσείο**

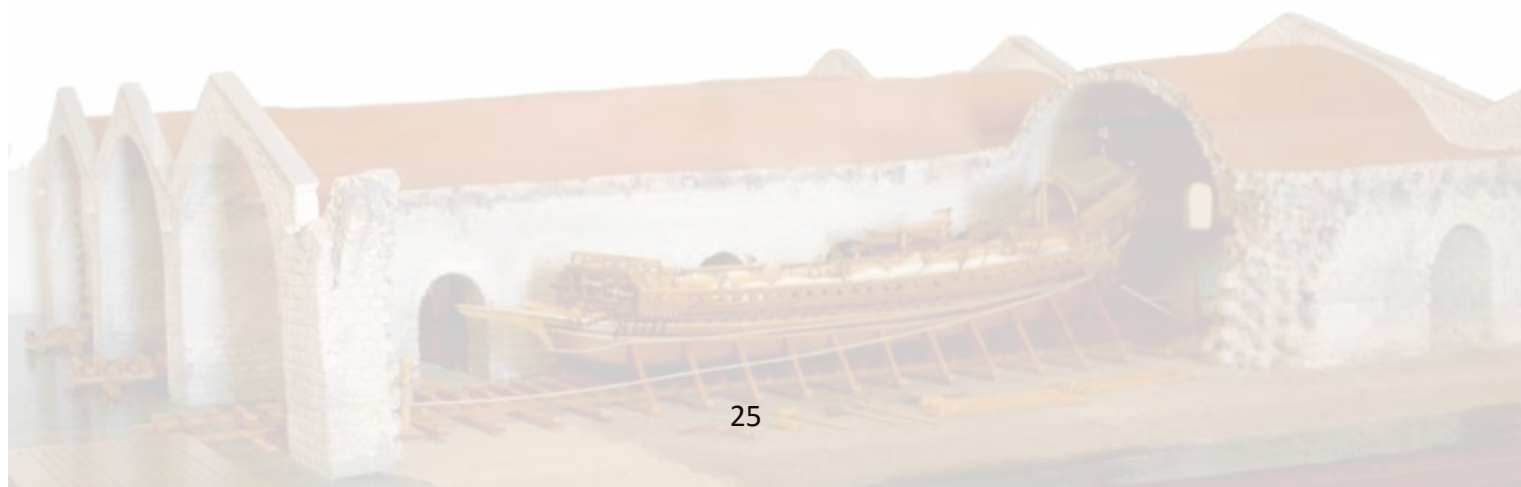
Αποτελεί οχυρωματικό έργο για την προστασία του λιμανιού. Η κατασκευή του ξεκίνησε περίπου στα μέσα του 16ου αι. και ολοκληρώθηκε μερικά χρόνια πριν την πτώση της πόλης και την κατάληψή της από τους Τούρκους το 1645. Σήμερα στεγάζει το Ναυτικό Μουσείο.

- **Αρχαιολογικό Μουσείο**

Βρίσκεται στην οδό Χάληδων. Ως Αρχαιολογικό Μουσείο άρχισε να λειτουργεί το 1963. Στεγάζεται στο καθολικό της ενετικής μονής του Αγίου Φραγκίσκου.

- **Μητρόπολη**

Στο μέσο τη οδού Χάληδων βρίσκεται επίσης ο καθεδρικός ναός των Εισοδίων της Θεοτόκου, η Μητρόπολη των Χανιών. Η κατασκευή του ολοκληρώθηκε το 1960. Τα τρία κλίτη της έδωσαν την ονομασία Τριμάρτυρη.





Γενικές Χρήσεις
ΚΑΥΜΑΝΑ 1:2000

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ▨ Κατοικία
- ▨ Αναψυχή
- ▨ Αναψυχή-Θεραπεία/Γήπεδο
- ▨ Εμπόριο
- ▨ Μετετεκ. Χρήσεις (Γιαόικια, Τουρισμός, τζιζ, Ανοησία)
- ▨ → Κύριος άξονας τουριστικής σημασίας
- ▨ Χώρος στάθμευσης
- ▨ Ενεργά τεμάχια
- ▨ Βυθισμένα τεμάχια
- ▨ Πολιτιστικός
- ▨ Εκπαίδευση
- ▨ Κενός χώρος

5.1 _Χρήσεις γης

Με σημείο αναφοράς τη Δημοτική Αγορά των Χανίων, παρατηρούμε πως οι εμπορικές χρήσεις συγκεντρώνονται στο όριο μεταξύ της παλιάς και της νέας πόλης, όπου καταλήγουν και οι βασικότεροι οδικοί άξονες. Έτσι έχουμε την περιοχή “Νέα καταστήματα” (Α.Παπανδρέου-Στρ. Τζανακάκη) κάθετα στον κεντρικό οδικό άξονα Ν.Φωκά-Χατζημιχάλη Γιάνναρη-Σκαλίδη και την νεότερη επέκταση αυτών στο νοτιοδυτικό τμήμα της πόλης.

Ταυτόχρονα στην παλιά πόλη επικρατούν τουριστικές χρήσεις και οι ζώνες αναψυχής, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων εντοπίζεται στο παραλιακό μέτωπο του λιμανιού και στο δυτικό τμήμα της. Οι κατοικίες, από την άλλη, περιορίζονται στον κεντρικό λόφο Καστέλι και στην Ανατολική πλευρά της πόλης.





Αξίζουν να σημειωθούν τρεις άξονες με σημαντικό ρόλο ως προς τη λύση μας:

Ξεχωρίζει η οδός Χάληδων ως ο κυριότερος δρόμος που οδηγεί στο λιμάνι και καταλήγει στην πιο γνωστή πλατεία των Χανίων, το “Σιντριβάνι” (Ελευθερίου Βενιζέλου). Στη Χάληδων εντοπίζονται το Αρχαιολογικό Μουσείο και η Μητρόπολη, καθώς και πληθώρα τουριστικών και εμπορικών καταστημάτων. Παράλληλα σε αυτόν τον άξονα καταλήγουν τα “Στιβανάδικα” (παλιά βυρσοδεψεία) και τα “Μαχαιράδικα”, εμπορικές ζώνες αλληλένδετες με την κρητική παράδοση. Στην οδό Κονδυλάκη κυριαρχούν και εδώ, οι τουριστικές χρήσεις και συναντάται επιπλέον το κτίριο της Εβραϊκής Συναγωγής, ενώ η ευρύτερη περιοχή αποτελούσε την παλιά εβραϊκή συνοικία. Τέλος, άλλος ένας τουριστικός πόλος έλξης είναι και η οδός Θεοτοκόπουλου όπου βρίσκονται πολλά ξενοδοχεία και πανδοχεία, ενώ επίσης θα μπορούσε κανείς να πει πως σηματοδοτεί το τέλος της παλιάς πόλης.

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ο μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών χρήσεων σε άμεση σχέση με τις οχυρώσεις.

Όσον αφορά τις ενετικές οχυρώσεις, οι περισσότεροι ελεύθεροι χώροι που είναι προσβάσιμοι από οχήματα παραλαμβάνουν τη χρήση της στάθμευσης. Τα αναχώματα των τειχών αποτελούν ένα ανοργάνωτο και αδιαμόρφωτο πράσινο, που σε συνδυασμό με την μορφολογία τους (ψηλό μέτωπο) δημιουργούν προβλήματα πρόσβασης. Για το λόγο αυτό η εικόνα που παρουσιάζεται είναι αυτή της εγκατάλειψης, η οποία έρχεται να συμπληρωθεί από την παρουσία ορισμένων αυθαίρετων κτισμάτων. Τα τείχη λοιπόν φαίνονται ως ξένο σώμα στον ιστό της πόλης και η μοναδική προσπάθεια σύνδεσης είναι αυτή των λιγοστών δημόσιων κτηρίων που υπάρχουν στο νότιο και “κατεδαφισμένο” κομμάτι τους.











Εκπαίδευση



Υφιστάμενο κυκλοφοριακό δίκτυο
ΕΛΛΗΝΙΚΑ 1/2000

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

-  Κύρια οδού προτερία
-  Συνδεδειγμένα οδοί
-  Τοπική οδό
-  Ρεφραζόμενη κυκλοφορία
-  Πεδίοδρομος
-  Δ/θλ. Πεδητάδρομος
-  Δημόσιος χώρος (πλατείες, πάρκα)
-  Οργανωμένα χώρο στάθμευσης

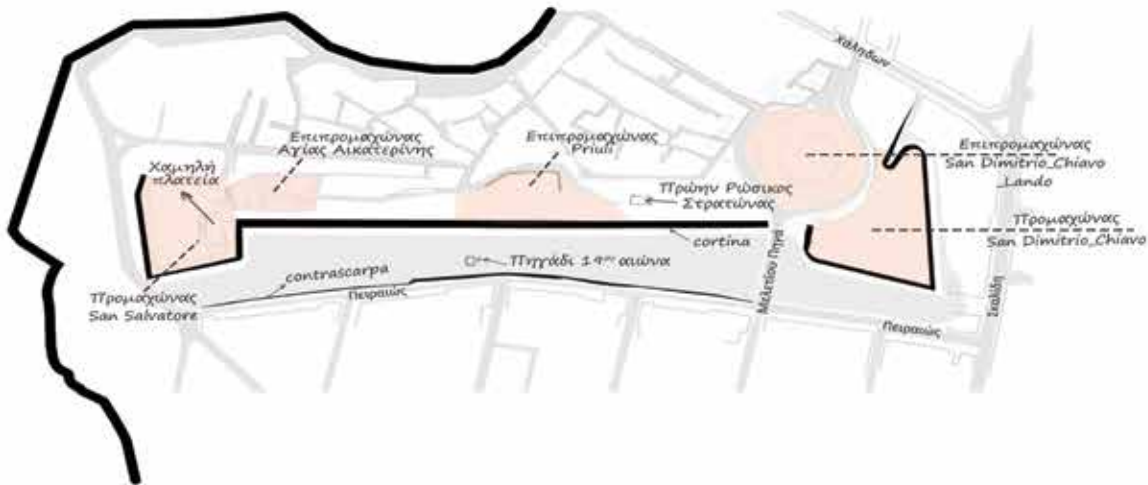
5.3 _Υφιστάμενο κυκλοφοριακό δίκτυο

Η οδική κυκλοφορία στην Νέα πόλη εξυπηρετεί ικανοποιητικά τις ανάγκες του κέντρου της πόλης των Χανίων. Παρά ταύτα, ελάχιστες οδικές αρτηρίες εισχωρούν στην Παλιά πόλη, όπου η εκτεταμένη πεζοδρόμηση και η ελεγχόμενη κυκλοφορία οχημάτων από τότε που χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό μνημείο, δημιουργούν έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα με αποτέλεσμα τις συχνές παραβάσεις. Αντίθετα η κυκλοφορία των πεζών ευνοείται σημαντικά από τη συγκρότηση ενός εκτεταμένου δικτύου πεζοδρόμων, το οποίο σχετίζεται και με την παρουσία αρκετών κτηρίων-τοποσήμων εντός της παλιάς πόλης που εντείνουν τον τουριστικό χαρακτήρα της περιοχής.

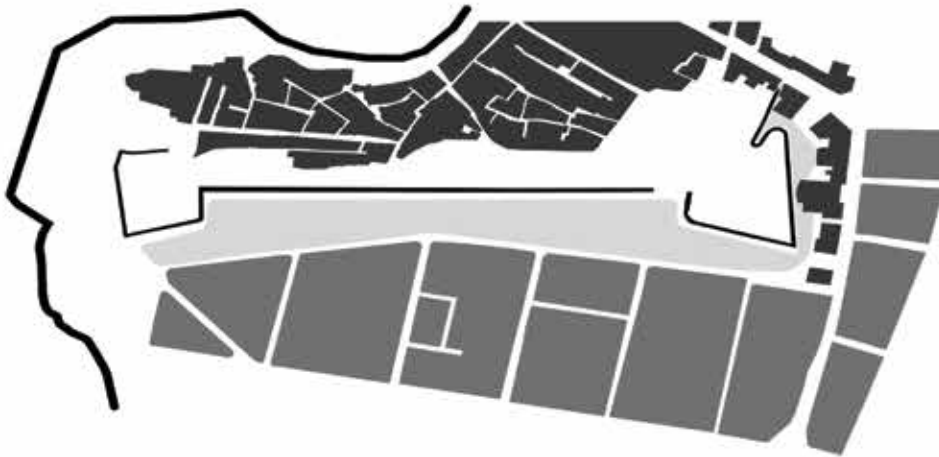
Τέλος, όπως βλέπουμε στο χάρτη οι ελεύθεροι χώροι και οι οργανωμένοι χώροι πρασίνου είναι πολύ περιορισμένοι τόσο στην παλιά όσο και στην νέα πόλη.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

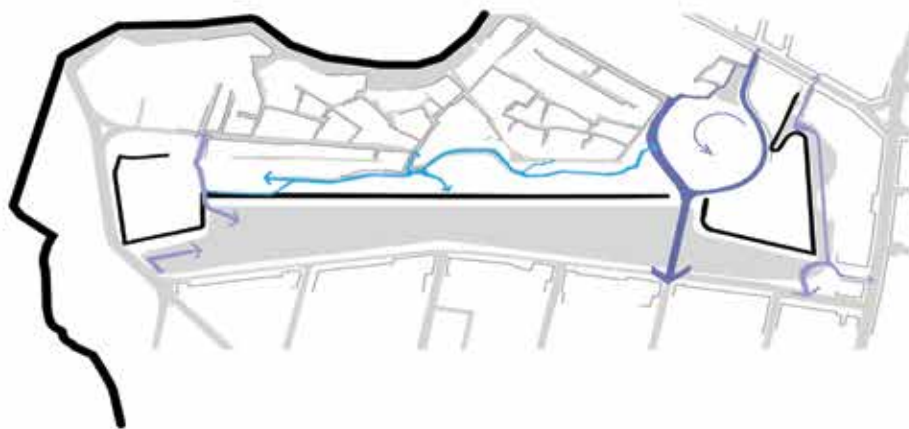
Δυτική Τάφρος



Κάναβος



Υπάρχουσες Προσβάσεις



6.0 _ Περιοχή μελέτης

1. Περνώντας στην περιοχή μελέτης βλέπουμε διαγραμματικά:

- Τη Δυτική Τάφρο και το ανάχωμά της
- Τους δύο προμαχώνες, San Salvatore και Schiavo πάνω στον οποίο βρίσκεται το 2ο Δημοτικό Σχολείο Χανίων
- Τους επιπρομαχώνες της Αγ. Αικατερίνης, Priouli και του Schiavo
- Την κορτίνα που συνδέει τους προμαχώνες και το αντιτείχισμα απέναντί της, κατά μήκος της οδού Πειραιώς
- Πάνω στο ανάχωμα βρίσκεται επίσης ο πρώην Ρώσικος Στρατώνας
- και μέσα στην τάφρο ένα πηγάδι του 19ου αιώνα.

2. Στο δεύτερο διάγραμμα παρατηρούμε τις διαφορετικές ποιότητες, από άποψη πολεοδομικού σχεδιασμού, ανάμεσα στην παλιά πόλη και στη νέα. Εντός των τειχών η πυκνή δόμηση και τα ακανόνιστα σοκάκια συνθέτουν λαβυρινθοειδείς δρόμους (οι οποίοι σχεδιάστηκαν έτσι λόγω της πειρατείας) με εμφανή τα ίχνη των προηγούμενων εποχών. Από την άλλη η νέα πόλη παρουσιάζει πιο οργανωμένο χαρακτήρα, με τα οικοδομικά τετράγωνα να συνθέτουν έναν ορθοκανονικό-υποδάμιο κάναβο. Παράλληλα, στην νέα πόλη κυριαρχεί η γιγαντιαία κλίμακα των κλασικών πολυκατοικιών, που έρχεται σε αντίθεση, με αυτή της παλιάς πόλης με τα γραφικά πολύχρωμα κτίρια.

3. Στο τρίτο διάγραμμα φαίνονται οι προσβάσεις που οδηγούν στο δυτικό κομμάτι των οχυρώσεων.

- Προσβάσεις από την πόλη στην τάφρο:

Βόρεια εισέρχεται κανείς είτε άμεσα από την ακτή Κανάρη, είτε από την οδό Θεοτοκοπούλου μέσω της σήραγγας του προμαχώνα San Salvatore και νότια από τις οδούς Χάληδων, Σκαλίδη και Πειραιώς

- Προσβάσεις από την Παλιά πόλη στην Νέα χώρα:

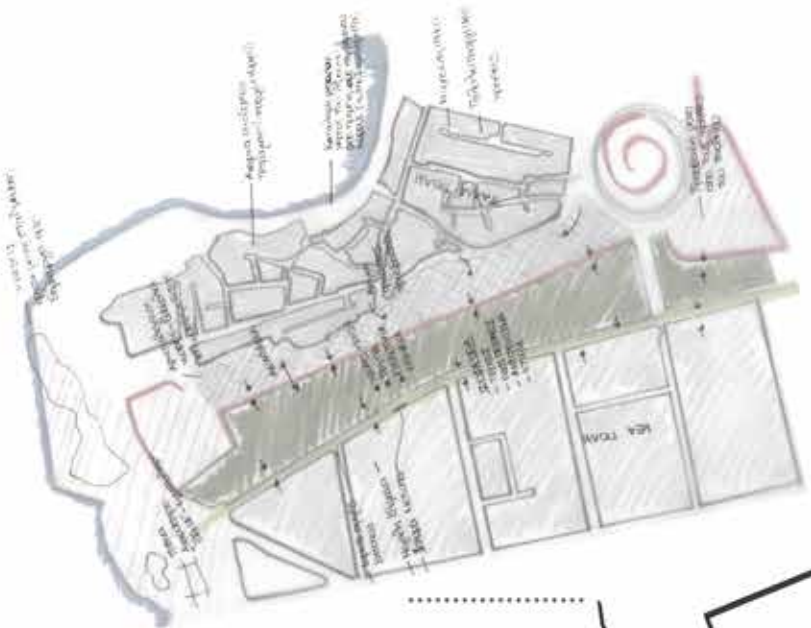
Η μοναδική άμεση σύνδεση των δύο αυτών πόλων γίνεται μέσω της οδού Μελετίου Πηγά, συνδετήριου κρίκου της Χάληδων και της Πειραιώς.

- Προσβάσεις από την Παλιά πόλη στο ανάχωμα

Η πρόσβαση στο ανάχωμα γίνεται περιοδικά με μικρές κλίμακες ή ράμπες, συνυφασμένες με το ύφος της παλιάς πόλης. Στην οδό Ζαμπελίου (κάθεται της Θεοτοκοπούλου) παρατηρείται η κυριότερη από αυτές τις σύνδεσεις.











Συμπερασματικά, η πρόσβαση στο ανάχωμα ευνοείται περισσότερο σε σχέση με την πρόσβαση στην τάφρο. Εντούτοις παραμένει προβληματική, γεγονός το οποίο σε συνδιασμό με όλα όσα προαναφέρθηκαν έχει δημιουργήσει την εντύπωση στους κατοίκους ότι η πόλη τελειώνει εκεί.

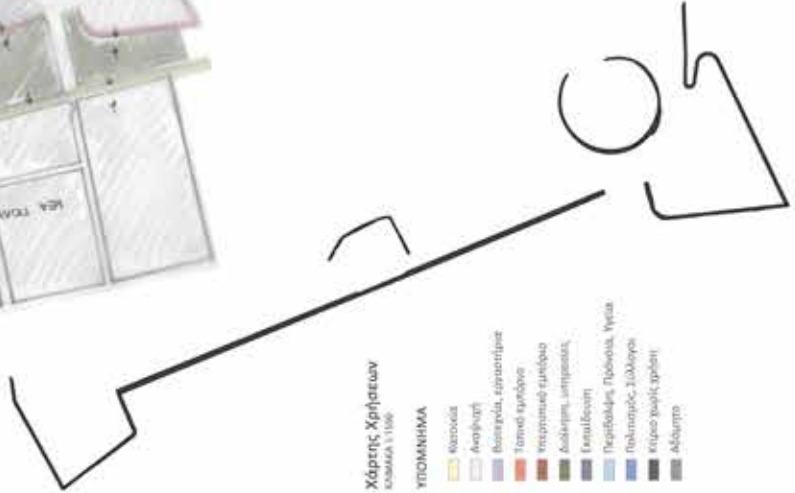




Χάρτης Χρήσεων
ΚΑΘΕΣΤΩΤΗ ΤΥΠΗ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

-  Κτισσιδιά
-  Ανοχύρα
-  Βιοτεχνία, εμπορεύματα
-  Τίσιμο κτίρισμα
-  Κεραμεικό κτίρισμα
-  Κεραμεικόν
-  Περιβόλιος, Πύληος, Ψευδα
-  Πύληος, Πύληος
-  Κτίσιμο κτίρισμα
-  Αδόκιμο





6.1 _Δυτική τάφρος

1. Χρήσεις

Όπως ήδη αναφέρθηκε οι χρήσεις της παλιάς πόλης είναι μεικτές (κατοικία, αναψυχή, βιοτεχνία, εμπόριο, εκπαίδευση, πολιτισμός), ωστόσο στην νέα (Νέα Χώρα) κυριαρχεί η αμιγής κατοικία.

2. Παρατηρήσεις

- Ο προμαχώνας Schiano είναι αποκομμένος, καθώς απευθύνεται μόνο στους χρήστες του σχολείου.
- Η οργανωμένη στάθμευση στην Πλατεία Ταλώ δημιουργεί ένα πολύ ισχυρό όριο.
- Η Ακτή Κανάρη σε συνδυασμό με την περίφραξη του αναψυκτήριου του Ξενία και την εγκατάλειψή του, το καθιστούν επίσης ισχυρό όριο ανάμεσα στην ακτή και στα τείχη.
- Η εγκατάλειψη και η απουσία χρήσης εντός της τάφρου δημιουργεί στον επισκέπτη την αίσθηση του γιγαντισμού
- Κατά μήκος της οδού Πειραιώς τα ισχυρά μέτωπα που σχηματίζονται από της πολυκατοικίες της Νέας χώρας εντείνουν το ήδη υπάρχον όριο.

3. Ενεργό- Λανθάνον

Τα ανενεργά κελύφη, τα ερείπια και οι κενοί χώροι είναι ελάχιστοι όπως και οι αυθαίρετες κατοικίες πάνω στο ανάχωμα, που σύμφωνα με την υπάρχουσα νομοθεσία πρόκειται να απαλλοτριωθούν .

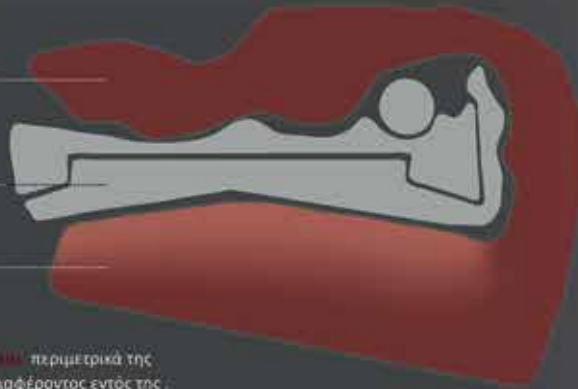


Υπάρχουσα κατάσταση

Παλιά πόλη

Ιστορικός θύλακας
(ανενεργός)

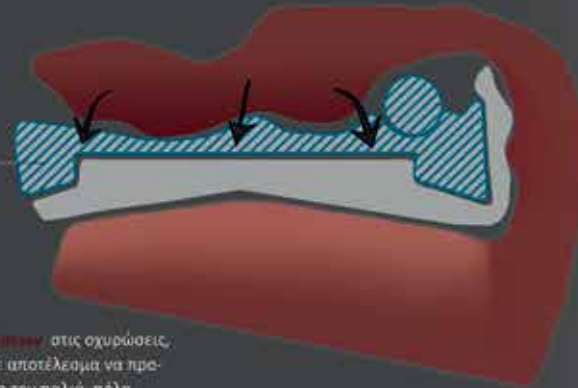
Νέα πόλη



Η ροή κίνησης των πολιτών **κατευθύνεται** περιμετρικά της περιοχής μελέτης, λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος εντός της.

Βήμα 1°

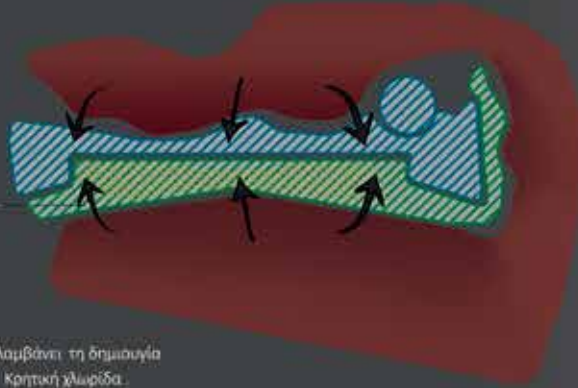
Ενεργοποίηση
ιστορικού θύλακα



Με την τοποθέτηση **καλλιτεχνικών χρήσεων** στις οχυρώσεις, ενεργοποιείται ο ιστορικός πυρήνας, με αποτέλεσμα να προσελκύεται στον χώρο η ροή κίνησης από την παλιά πόλη.

Βήμα 2°

Εισαγωγή καλλιέργειών,
οργανωμένου πρασίνου &
εκπαιδευτικών χρήσεων

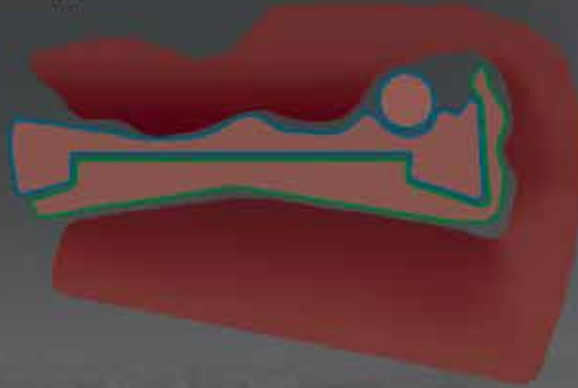


Η πλήρης ανάπτυξη του σχεδιασμού περιλαμβάνει τη δημιουργία **μαθησιακών κέντρων** βασισμένων στην Κρητική χλωρίδα.

Τόσο η **παιδαγωγική**, όσο και η **πολιτισμική** διάσταση της συγκεκριμένης καλλιέργειας, κατευθύνουν τη ροή κίνησης των πολιτών εντός της περιοχής μελέτης.

Ενεργοποίηση και Επανάταξη

Η περιοχή μελέτης εντάσσεται στον οργανισμό της πόλης, ενισχύοντας τον ως προς τους άξονες της οικονομίας, του πολιτισμού, της εκπαίδευσης και του πρασίνου.



7.0 _ Στρατηγική σχεδιασμού

Υπάρχουσα κατάσταση

Όπως περιγράψαμε παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι οι δυτικές οχυρώσεις, σήμερα, παίρνουν τη μορφή ενός ανενεργού ιστορικού θύλακα. Ο θύλακας αυτός πλαισιώνεται από τον ενεργό, ζωντανό οργανισμό της πόλης, τόσο της παλιάς όσο και της νέας. Έτσι η κίνηση ρέει περιμετρικά, λόγω της έλλειψης ενδιαφέροντος στο εσωτερικό. Η μεγάλη υψομετρική διαφορά μεταξύ του αναχώματος και της τάφρου χωρίζει τις οχυρώσεις σε δύο ζώνες: την “πάνω” και την “κάτω”.

Έτσι, λόγω των απαιτήσεων που προκύπτουν, κυρίως από την κλίμακα της περιοχής καθώς και για την κατανόηση της λύσης μας, ο σχεδιασμός περιγράφεται σε δύο στάδια, γεγονός που δίνει ικανοποιητικό χρονικό διάστημα στον αστικό ιστό για να απορροφήσει τις επεμβάσεις.

Βήμα 1ο

Ο σχεδιασμός ξεκινάει από το “πάνω” μέρος, επειδή, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, η πρόσβαση από την παλιά πόλη στο ανάχωμα είναι πιο εύκολη. Αρχικά επαναπροσδιορίζονται οι προσβάσεις και οι πορείες από την πόλη, ενώ παράλληλα προστίθενται χρήσεις πολιτισμικές στην περιοχή του αναχώματος. Έτσι αρχίζουν σιγά - σιγά να δημιουργούνται αμυδρές τάσεις μεταξύ της πόλης και των οχυρώσεων, ενώ το ιστορικό τοπίο καθίσταται αναγνώσιμο και προσβάσιμο, προσελκύνοντας τη ροή της κίνησης από την παλιά πόλη.

Βήμα 2ο

Σύμφωνα με τη μελέτη Ρωμανού – Καλλιγά (Η Μεσαιωνική Πόλη των Χανίων, 1977) η τάφρος των οχυρώσεων σημαίνεται ως ελεύθερος πράσινος χώρος. Παράλληλα, η Δυτική τάφρος από το 1947 είναι χαρακτηρισμένη (με το σχέδιο Δοξιάδη) ως χώρος πρασίνου και αγροτικός κλήρος. Με αφορμή τα παραπάνω, καθώς και το αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η πόλη επιζητάει ελεύθερους χώρους πρασίνου, επιλέξαμε μέσα στην τάφρο να διατηρηθεί το φυσικό στοιχείο.

Η πλήρης ανάπτυξη του σχεδιασμού περιλαμβάνει τη δημιουργία μεσογειακού πάρκου βασισμένου στην κρητική χλωρίδα, με την εισαγωγή καλλιεργειών, οργανωμένου πρασίνου και εκπαιδευτικών χρήσεων. Ο στόχος είναι στο χώρο αυτό να λαμβάνουν χώρα διαδραστικές δραστηριότητες αγρονομικού χαρακτήρα, με σκοπό αφενός την ενημέρωση νέων και ίσως παλιών αγροτών και αφετέρου την οργάνωση εκπαιδευτικών σχολικών εκδρομών στην περιοχή.

Οι εκπαιδευτικές και οικονομικές προεκτάσεις αυτών των παρεμβάσεων κατευθύνουν την κίνηση εντός της περιοχής μελέτης.

Ενεργοποίηση και επανένταξη

Τέλος, εφόσον οι παραπάνω ενέργειες λειτουργήσουν, θα έχει επιτευχθεί αφενός η συνλειτουργία των οχυρώσεων με την πόλη και αφετέρου η ενδυνάμωση του αστικού μηχανισμού, καθώς ο χώρος αποκτά πολιτιστικές χρήσεις, εμβολιάζεται με καλλιέργειες που έχουν εκπαιδευτικές και μακροπρόθεσμα οικονομικές επεκτάσεις, στοιχεία που όπως αναφέρει και ο Αραβαντινός (1997) περιέχονται στην σύσταση μιας πόλης.

Παράλληλα, θα εντυπωθεί στην συνείδηση των νέων, άλλα και του κάθε Χανιώτη πολίτη, η σημασία της διατήρησης της ιστορικής μνήμης.



CANIA: LA CORTINA OCCIDENTALE ED IL BALUARDO GRITTI





Κυκλοφοριακό δίκτυο_ Πρόταση
 ΚΥΜΑΚΑ 1:2000

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

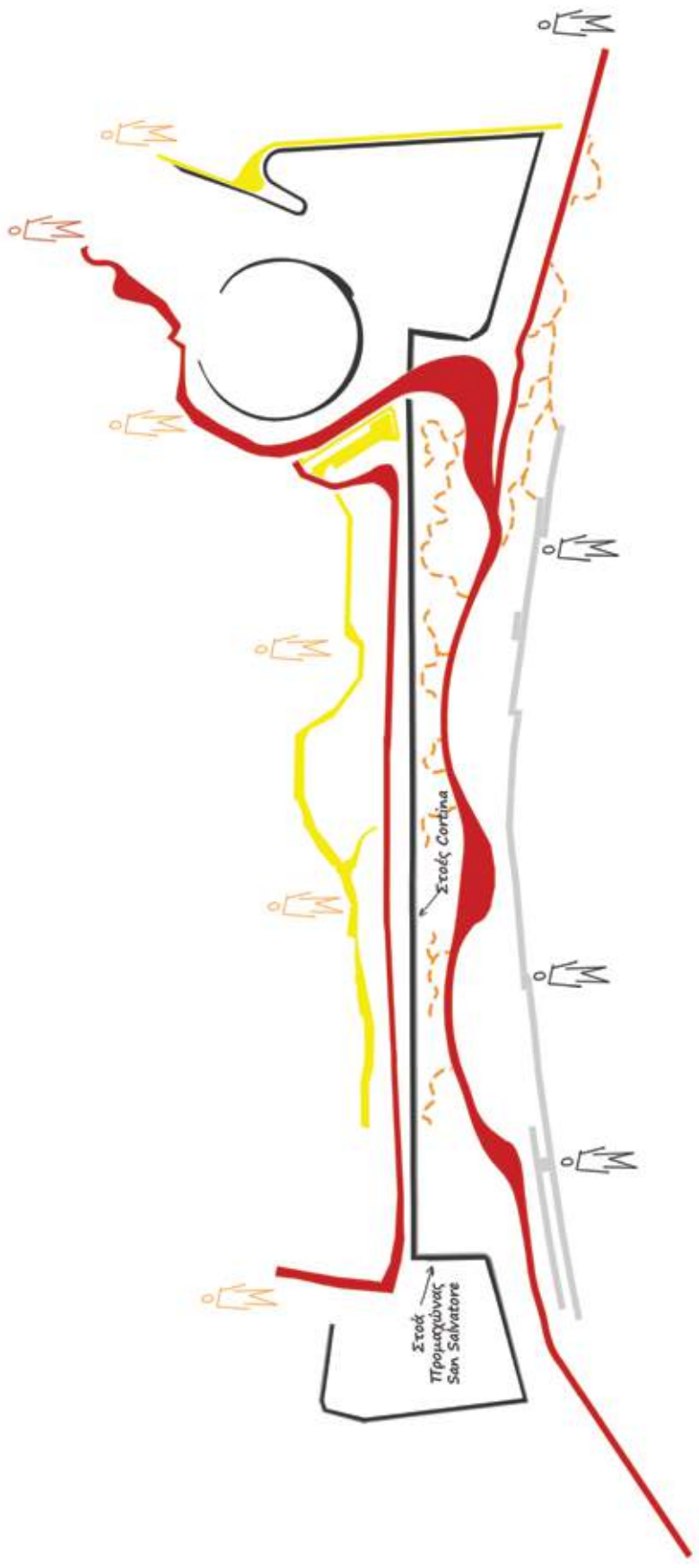
- Κύρια οδική αρτηρία
- Συλλεκτήρια οδός
- Τοπική οδός
- Ρυθμιζόμενη κυκλοφορία
- Πεζόδρομος
- Πεδηλατοδρόμος
- Δημόσιος χώρος (Πλατείες, πάρκα)
- Οργανωμένος χώρος στάθμευσης



7.1 _Οδικό δίκτυο - πρόταση

Σημαντικό είναι, πριν από οποιαδήποτε ενέργεια να προηγηθούν συγκεκριμένες κυκλοφοριακού χαρακτήρα ρυθμίσεις, οι οποίες είναι οι εξής:

- Η πεζοδρόμηση του τμήματος του δρόμου που χωρίζει τον προμαχώνα Σαν Σαλβατόρε από την πλατεία Ταλώ (Ακτή Κανάρη), καθώς δεν θεωρείται βασικό σημείο διέλευσης. Τα οχήματα φτάνουν σ' αυτό το σημείο κυρίως για ανεφοδιασμό και κατευθύνονται προς τη Θεοτοκοπούλου.
- Ο επαναπροσδιορισμός της πλατείας Ταλώ, που σημαίνεται ως χώρος στάθμευσης, διατηρώντας μόνο μερικές θέσεις για την εξυπηρέτηση των κατοίκων της περιοχής.
- Η αφαίρεση της γέφυρας (Μελετίου Πηγιά) που αυτή τη στιγμή διχοτομεί την τάφρο.



Υπόμνημα

- █ Κύρια Πορεία
- █ Δευτερεύουσα πορεία
- █ Δευτερεύουσα πορεία II
- - - Exploring paths

- Κύρια πρόσβαση
- Προσβάσεις από την Παλιά πόλη
- Προσβάσεις από την Νέα πόλη

7.1 _ Προσβάσεις - πορείες

Για την διευκόλυνση της επισκεψιμότητας του χώρου, οι κινήσεις έχουν οργανωθεί σε κύριες, δευτερεύουσες, βαθμίδες, ελεύθερα μονοπάτια και κατακόρυφες κινήσεις.

Η μορφολογία των οχυρώσεων βοηθάει στο σχεδιασμό δύο κύριων ροών, μίας “πάνω” (ανάχωμα) και μίας “κάτω” (τάφρος), διαμήκεις και παράλληλες προς το τείχος.

Κύριο σημείο έναρξης της “κάτω” πορείας αποτελεί ο βασικός τουριστικός άξονας της οδού Χάληδων, ένας πολυσύχναστος δρόμος, για τη διοχέτευση μέρος της ροής του στον “κρυμμένο” χώρο της τάφρου. Δευτερεύον σημείο έναρξης της ίδιας πορείας είναι ο εμπορικός άξονας της οδού Σκαλίδη. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνονται οι συνδέσεις παλιά πόλη - τάφρος και νέα πόλη - τάφρος. Η κίνηση αυτή διαπερνά την τάφρο και καταλήγει στο εγκαταλελειμμένο αναψυκτήριο του Ξενία.

Όσον αφορά την “πάνω” πορεία, η ροή διοχετεύεται από τον εξίσου σημαντικό τουριστικό άξονα της οδού Κονδυλάκη, διασχίζει κατά μήκος το ανάχωμα και καταλήγει μέσα από τον προμαχώνα San Salvatore στην οδό Θεοτοκοπούλου.

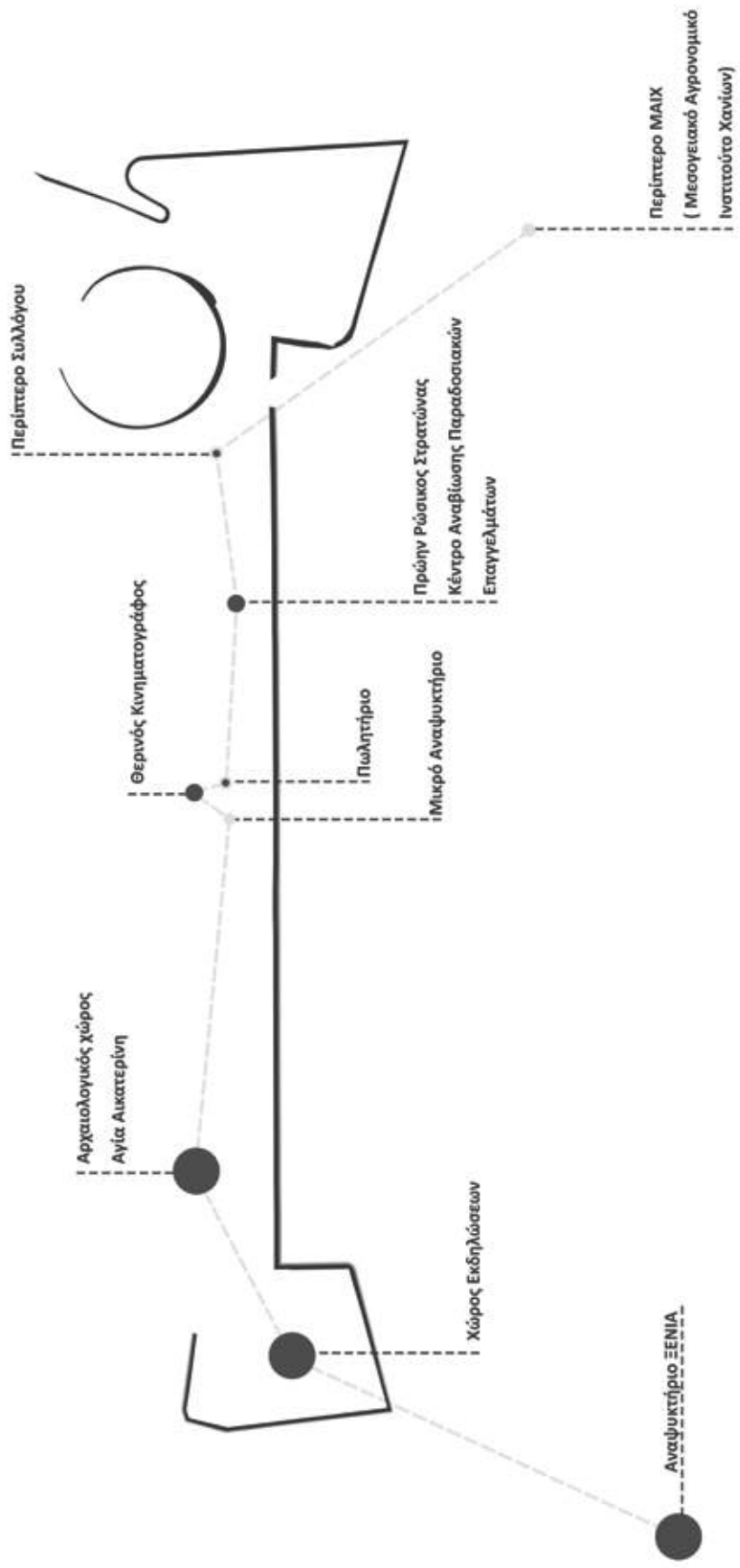
Ταυτόχρονα, οι δευτερεύουσες πορείες διακρίνονται σε μία “πάνω” και μία “κάτω”. Στην πάνω πορεία αναδιαμορφώνονται οι υφιστάμενες προσβάσεις από την παλιά πόλη. Ενώ στην “κάτω” αξιοποιείται το ήδη υπάρχον μονοπάτι από την οδό Χάληδων.

Για τη γεφύρωση του χάσματος που δημιουργεί ο οδικός άξονας της Πειραιώς σε συνδυασμό με το αντιτείχισμα επιλέχθηκε η κατάβαση μέσω ενός συστήματος κατακόρυφων κινήσεων που διαμορφώνεται σε βαθμίδες. Το σύστημα αυτό παραπέμπει έμμεσα στους “αναβαθμούς” της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής.

Σύμφωνα με τους κανόνες κατασκευής των ενετικών οχυρώσεων προβλεπόταν η κατασκευή ενός παράλληλου με την κορτίνα συστήματος υπόγειων διαδρομών, οι οποίες στην περίπτωση μας δεν ολοκληρώθηκαν. Κάποιες από αυτές τις στοές ανακαλύφθηκαν με τις ανασκαφές και αποφασίσαμε να τις χρησιμοποιήσουμε για την διακριτική κατακόρυφη σύνδεση του αναχώματος με την τάφρο. Συγκεκριμένα ή μία βρίσκεται στα πλευρά του San Salvatore και η άλλη στην κορτίνα.

Τέλος, εσωτερικά της τάφρου σχηματίζονται ακανόνιστα, ελεύθερα μονοπάτια (exploring paths), με σκοπό τη δημιουργία μικροσκοπικών θυλάκων σε αντίλογο με τον μακροσκοπικό χαρακτήρα των παραπάνω χειρισμών. Παράλληλα δίνουν στον επισκέπτη το ρόλο του εξερευνητή.





7.2 _ Πολιτισμός

Όσον αφορά τις χρήσεις του αναχώματος :

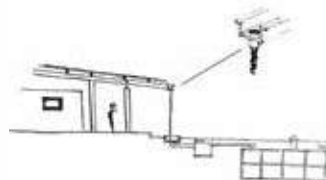
- Στον Πρώην Ρώσικο Στρατώνα προβλέπεται να στεγαστεί το Κέντρο Αναβίωσης Παραδοσιακών Επαγγελματιών. Καθώς το κτίριο είναι μικρό, προστίθενται γειτονικά του περίπτερα. Ο στρατώνας θα φιλοξενεί το σύλλογο, ενώ τα περίπτερα θα απευθύνονται στους επισκέπτες.
- Στον επιπρομαχώνα Priuli διαμορφώνουμε έναν θερινό κινηματογράφο, συνοδευόμενο από το πωλητήριο εισιτηρίων και ένα μικρό αναψυκτήριο, εκμεταλλευόμενοι την κλίση του εδάφους.
- Ο αρχαιολογικός χώρος της Αγ. Αικατερίνης προβλέπεται μετά από μελέτη να αναδειχτεί και να λειτουργήσει οργανωμένα ως μουσείο του εαυτού του.
- Ο προμαχώνας San Salvatore, λόγω της “μεγάλης πλατείας” και του αρχαιολογικού σκηνικού της “μικρής πλατείας” ενδείκνυται για τη δημιουργία υποδομών που σκοπό έχουν την φιλοξενία υπαίθριων εκδηλώσεων.
- Στο πρώην αναψυκτήριο του Ξενία διατηρούμε τη χρήση του και αποτελεί την κατάληξη της κύριας πορείας της τάφρου.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, στο χώρο της τάφρου δημιουργείται ένα περίπτερο πληροφόρησης και εκπαίδευσης που μαζί με το πάρκο θα βρίσκονται υπό την αιγίδα του Μεσογειακού Αγρονομικού Ινστιτούτου Χανίων (ΜΑΙΧ). Το ΜΑΙΧ υπάγεται στο Διακρατικό Κέντρο Ανωτάτων Μεσογειακών Γεωπονικών Σπουδών, που στοχεύει στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα με έμφαση στην περιοχή της Μεσογειακής Λεκάνης.

**RAIN-
WATER
USE
FOR
LIFE**



Συλλογή και αποθήκευση βρόχινου νερού



 Μέση Ετήσια Θερμοκρασία Νομού Χανίων: **30 °C**
 Μέγιστη Ετήσια υγρασία Νομού Χανίων: **67,625 %**
 Ετήσια εξάτμιση : **6.167,04 lt / έτος**
 Όγκος νερού μετά από εξάτμιση / έτος : **5.029.847,500 lt**
 Ποσότητα νερού απαιτούμενη: **4.101.750 lt**
5.029.847,500 > 4.101.750 lt

Επιφάνεια Συλλογής Νερού:



2734,5 m²

+

5368,6 m²

=

8.103 m²


 **Συνολικός όγκος νερού : 5.036.014,5 lt**



8.0 _ Μελέτη διαχείρισης ομβρίων υδάτων

Αρκετά σημαντικό ήταν το πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε με το νερό τις βροχές, τους χειμερινούς μήνες κυρίως κατά τους οποίους οι έντονες βροχοπτώσεις δημιουργούν λιμνάζοντα νερά μέσα στην τάφρο.

Για την επίλυση του προβλήματος αυτού, καθώς και για την ανάγκη άρδευσης που προκύπτει λόγω των χειρισμών στην λύση μας, συλλέγουμε και αποθηκεύουμε αυτό το βρόχινο νερό. Η απόφαση αυτή έχει ως αποτέλεσμα την εισαγωγή του υγρού στοιχείου στο σχεδιασμό.

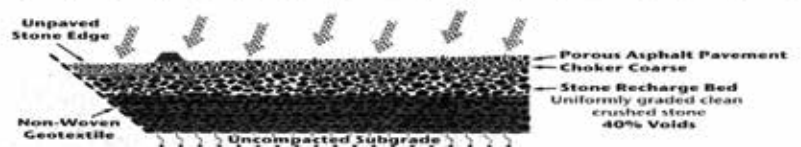
Ιστορικά έχει τεκμηριωθεί πως η τάφρος των Χανίων ήταν χέρσα, παρ' όλα αυτά σε πολλά οχυρωματικά έργα που η τάφρος τους ήταν ξερή κατασκευαζόταν παράλληλα από τα τείχη ένα γραμμικό αυλάκι με νερό, που λεγόταν κουνέτα.

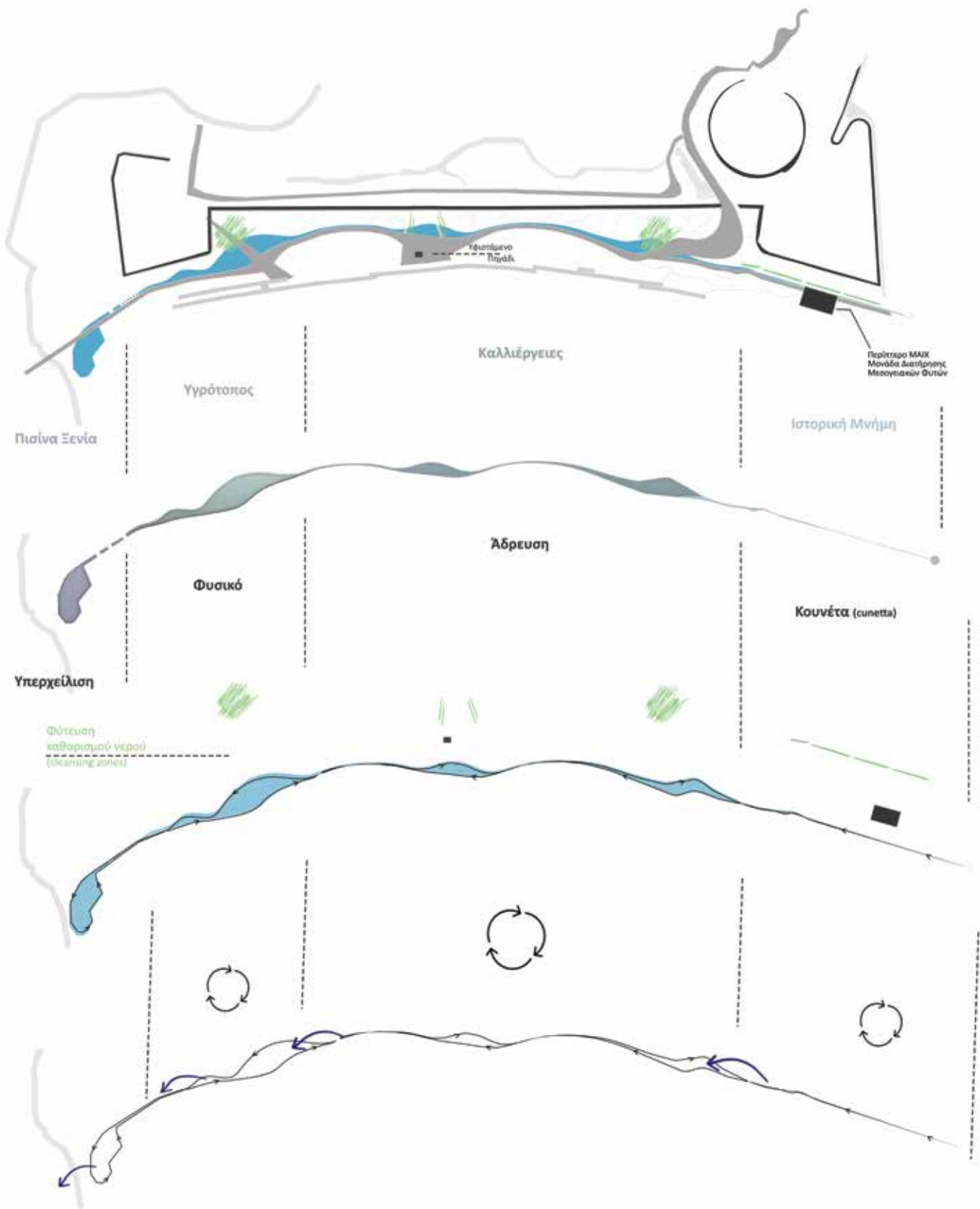
Για την συλλογή των ομβρίων υδάτων καταρχήν επιλέξαμε την χρήση του υδατοπερατού τσιμέντου (water friendly concrete) ως υλικού πορείας. Το νερό που πεφτεί πάνω στην πορεία μας διαπερνά το υλικό αυτό χωρίς διαρροές και συλλέγεται υπόγεια μέσω ενός συστήματος σωληνώσεων.

Η ετήσια βροχόπτωση του νομού Χανίων ανέρχεται σε 621,5 χιλιοστά βροχής (mm). Για την λύση μας θα έπρεπε να συγκεντρώσουμε 4.101.750 lt . Το νερό συλλέγεται τόσο από την λεκάνη του υγρού στοιχείου της λύσης μας, όσο και από την κύρια πορεία. Η συνολική αυτή επιφάνεια είναι 8.103 m² και συγκεντρώνει 5.036.014,5 lt νερού. Από αυτό τον όγκο, λόγω εξάτμισης χάνονται 6.167,04 lt. Επομένως, ο όγκος νερού που απομένει είναι 5.029.847,5 lt, τα οποία επαρκούν για τις ανάγκες του σχεδιασμού.

Πιο συγκεκριμένα το νερό της βροχής συλλέγεται και αποθηκεύεται σε υπόγειες δεξαμενές με τον εξής τρόπο:

- Πέφτει σε μια στεγανή και όσο το δυνατόν καθαρή επιφάνεια που έχει την κατάλληλη κλίση για τη συλλογή του
- Οδηγείται μέσα από σωλήνες στο χώρο αποθήκευσης.
- Στην είσοδο των σωληνών υπάρχει ένα φίλτρο (σίτα/πλέγμα) που κάνει ένα αρχικό φιλτράρισμα, συγκρατώντας φύλλα, πετραδάκια, σκουπίδια κ.α.
- Φιλτράρεται επιπλέον κατά μήκος του ρυακιού (φίλτρο από στρώσεις άμμου, χαλικιών κλπ.)
- Εισέρχεται στις δεξαμενές αποθήκευσης, που θα είναι κατασκευασμένες από στεγανό υλικό με μέγεθος ανάλογο με το μέγεθος της επιφάνειας συλλογής
- Κάθε δεξαμενή έχει μια αντλία για την άντληση του νερού και ένα σιφόνι που επιτρέπει την υπερχειλίση του νερού
- Από τις δεξαμενές αποθήκευσης το νερό μεταφέρεται στα διάφορα τμήματα του πάρκου μέσα από σωλήνες.





8.1 _Το νερό στην τάφρο

Λόγω της μεγάλης έκτασης που καταλαμβάνει το νερό, για τον φυσικό του καθαρισμό και την ανακύκλωση χωρίστηκε σε τέσσερα μέρη ανάλογα της χρήσης-χαρακτήρα του.

- Ιστορική μνήμη Κουνέτα. Αποτελεί το πιο αστικό τμήμα μας, καθώς εισέρχεται κανείς από την εμπορική ζώνη της Σκαλίδη ενώ παράλληλα αποτελεί μνεία στην οχυρωματική αρχιτεκτονική
- Καλλιέργειες_Άρδευση. Όπως υποδηλώνει και ο τίτλος αναφέρεται στις καλλιέργειες και αποβλέπει στην ύδρευσή τους.
- Υγρότοπος_Φυσικό. Η ζώνη αυτή διαμορφώνεται πιο ελεύθερα και κυριαρχεί το φυσικό τοπίο, συγκεκριμένα αυτό του υγρότοπου.
- Πισίνα Ξενία_Υπερχείλιση. Το νερό καταλήγει στην παλιά πισίνα του Ξενία. Σε έντονες καιρικές συνθήκες όπου το νερό υπερβαίνει το όριο των δεξαμενών μας γίνεται υπερχείλιση στη θάλασσα.
- Κατά την διάρκεια της μέρας, αυτά τα τέσσερα τμήματα υπερχειλίζουν το ένα στο άλλο, ενώ το βράδυ σταματάει η υπερχείλιση και το νερό μένει στάσιμο. Για την διατήρηση της στάθμης του θα τοποθετηθούν μικροί υδατοφράκτες.

9.0 _ Οργάνωση Χώρων Πρασίνου

Η φύτευση χρησιμοποιείται ως σηματοδότηση των δύο κύριων πορειών. Κατά μήκος της “πάνω” κύριας πορείας φυτεύονται αμυγδαλιές ενώ αντίστοιχα στην “κάτω” φυτεύονται κουτσουπιές .

Οι ζώνες της φύτευσης ταυτίζονται με τις ζώνες του νερού που περιεγράφηκαν παραπάνω και καθορίζονται από το είδος των φυτών :

1. Αστικό πράσινο. Στο χώρο αυτό επιλέχθηκε η τοποθέτηση υψηλής φύτευσης (μουσμουλιές, χαρουπιές)
2. Καλλιέργειες. Οργανώνονται σε δύο μέρη χωρικά και περιλαμβάνουν φυτά μεσογειακού χαρακτήρα, αυτοφυή και κάποια ενδημικά. Κάποια από αυτά είναι εδώδιμα, ενώ τα περισσότερα έχουν θεραπευτικές χρήσεις
3. Υγρότοπος. Ευδοκούν αγρωστώδη φυτά (τύφη, φραγκίτης) μέσα και γύρω από το νερό.

Ταυτόχρονα προκύπτει άλλη μία κατηγοριοποίηση, η οποία αυτή τη φορά καθορίζεται από το ύψος των φυτών.

1. Λουλούδια. Αποτελούν την χαμηλότερη ζώνη που βρίσκεται δίπλα στην κορτίνα
2. Καλλιέργειες. Αποτελούν την ενδιάμεση ζώνη που ακολουθεί την κύρια πορεία
3. Δέντρα βαθμίδων. Αποτελούν την υψηλότερη ζώνη κατά μήκος του αντιτειχίσματος.

Επιπλέον πέρα αυτών, για το φυσικό καθαρισμό του νερού, τοποθετούνται στα σημεία υπερχείλισης του κυρίως , ζώνες φυτών (cleansing zones) ειδικών για τη χρήση αυτή (πχ. κόλιανδρος).

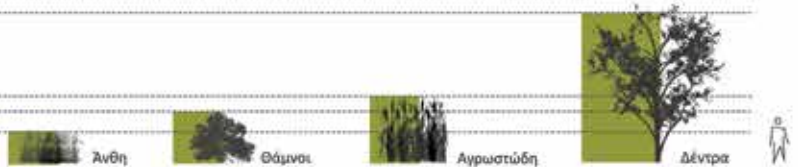
Αυτά τα φυτά, κυρίως οι καλλιέργειες, είναι υπό την φροντίδα και την προστασία του ΜΑΙΧ (περίπτερο), το οποίο θα έχει εκπαιδευτικό χαρακτήρα μέσω σεμιναρίων και παροχής πληροφοριών. Θα διοργανώνει επίσης (μικρής εμβέλειας) δραστηριότητες για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών απέναντι στο φυσικό τοπίο.

Στο υπόμνημα περιγράφονται αναλυτικά τα χαρακτηριστικά του κάθε φυτού.



10.00 m

2.50 m
2.00 m
0.40 m



Λαχανεύσιμα

Βολβός <i>Muscari comosum</i>	04-05	09-11	●	Y 20-30 cm			
Πετρομαρούλα <i>Petromarula pinnata</i>	04-05		●	Y 10-30 cm			
Σταμαγκάθι <i>Cichorium spinosum</i>	04-05	09-11	○	Y 20-25 cm			

Άνθη / Παώδη

Αγριαρόφαλλο <i>Dianthus juniperinus</i>	05-09		○	Y 10 cm			
Βασιλικός <i>Ocimum basilicum</i>	08-10	02-06	○	Y 30-40 cm			
Κρητικό Κυκλάμινο <i>Cyclamen creticum</i>	01-04		○	Y 10-15 cm			
Κρητική Επιπακτίδα <i>Eriopactis cretica</i>	06-07		○	Y 10-40 cm			
Κρητική Καμπανούλα <i>Campanula cretica</i>	07-08		●	Y 40 cm			
Κρητική Παιώνια <i>Paeonia celsii</i>	04-06		●	Y 12 cm			
Φλισκούνι <i>Mentha aquatica</i>	06-10	05-10	○	Y 80 cm			
Υπέρικκο <i>Hypericum kelleri</i>	05-08		●	Y 10-15 cm			
Κρητική Τουλίπα <i>Tulipa cretica</i>	01-05		○	Y 15 cm			
Κρητικό Κεφαλάνθηρο <i>Cephalanthera cucullata</i>	05-06		○	Y 20 cm			
Ριγανή <i>Origanum vulgare</i>	06-08	01-10	○	Y 20-80 cm			
Χαμομήλι <i>Matricaria chamomilla</i>	04-06	10-02	○	Y 35 cm			

Θάμνοι / Φρύγανα

Αντιναΐδα <i>Origanum microphyllum</i>	06-09	10-11	●	Y 30-50 cm			
Ασπρόθυμο <i>Coridothymus capitatus</i>	05-09		○	Y 50 cm			
Ασφάκα <i>Phlomis fruticosa</i>	04-06		●	Y 150 cm			
Ασφόδελος <i>Asphodeline liburnica</i>	04-06	03-10	●	Y 40-100 cm			
Δάφνη <i>Laurus nobilis</i>	01-04	05-08	○	Y 100-500 cm			
Δεντρολίβανο <i>Rosmarinus officinalis</i>	04-11		○	Y 150 cm			
Δίκταμο <i>Origanum dictamnus</i>	07-10	11-04	○	Y 35 cm			
Θρούμπα <i>Satureja thymbra</i>	06-08	05-10	○	Y 40 cm			
Καλλιστήμονας <i>Callistemon viminalis</i>	05-09	04-04	○	Y 80-100 cm			
Κρητικός Έβενος <i>Ebenus cretica</i>	04-05		●	Y 100 cm			
Λαδανιά <i>Cistus creticus</i>	04-08	09-11	●	Y 30-50 cm			
Μαλοτήρα <i>Sideritis syriaca</i>	06-07		●	Y 50 cm			

Αγρωστώδη

Κόλιανδρος <i>Coriandrum sativum</i>	06-07	01-04	○	Y 60 cm			
Τύφη <i>Typha latifolia</i>	06-08	11-02	○	Y 100-150 cm			
Φραγκίτης <i>Phragmites communis</i>	08-10		○	Y 150-250 cm			

Δέντρα

Αμυγδαλιά <i>Prunus Amygdalus</i>	01-03	10-12	○	Y 300-500 cm			
Ελιά	05-06	06-12	○	Y 1000 cm			
Ιβίσκος <i>Hibiscus syriacus</i>	06-09		○	Y 200-300 cm			
Κουμαριά <i>Arbutus unedo</i>	10-12	10	○	Y 300 cm			
Κουτσουπά <i>Arbre Judas Tree</i>	02-04	04-05	○	Y 800-1000 cm			
Μουσαμουλιά <i>Eriobotrya japonica</i>	09-12	04-05	○	Y 800 cm			
Μυρτιά <i>Myrtus communis</i>	06-08		○	Y 200-300 cm			
Πορτοκαλιά <i>Citrus sinensis</i>	04-05	10-02	○	Y 500-800 cm			
(Κουτό πορτοκάλι, Κανίον, Τυφός, Κανίον, Σουλτανί του Φόδελε)							
Ροδιά <i>Punica granatum</i>	04-08	06-10	○	Y 300-500 cm			
Στύρακας <i>Styrax officinalis</i>	01-06	06-10	○	Y 300-600 cm			
Χαρουπιά <i>Ceratania siliqua</i>	08-11	10-08	○	Y 1300 cm			

Αυθαρορία	Ύψος	Ψά	Έρσιση
Στερά	Χρήση άνθους	Λαβιάς	Θεραπευτική χρήση
Καρποφορία		Φυλλοβόλια	

9.0 _ Υλικά

Τα υλικά που χρησιμοποιήσαμε:

Πορείες

- Στην “κάτω” κύρια πορεία όπως αναφέρθηκε επιλέγεται το υλικό “διαπερατό σκυρόδεμα” (water friendly concrete)
- Στην “πάνω” κυρία πορεία οι τραπεζοειδείς τσιμεντόπλακες
- Στην δευτερεύουσα πορεία του αναχώματος, συμπληρώνεται η ήδη υπάρχουσα πλακόστρωση της παλιάς πόλης
- Στην δευτερεύουσα πορεία της τάφρου, διαμορφώνεται μονοπάτι με πατημένο χώμα
- Στις βαθμίδες, ορθογώνιου σχήματος τσιμεντόπλακες
- Και στα μονοπάτια (exploring paths), πορείες από πατημένο χώμα και ξύλο

Επιπλέον οι γέφυρες που βρίσκονται στο κεντρικό μέρος της τάφρου είναι από κόντρα πλακέ θαλάσσης.

Κατασκευές

Τα περίπτερα των επαγγελματιών είναι κατασκευασμένα από ξύλο, μέταλλο και πέτρα (παρεμφερή και σε αρμονία με αυτή του τείχους), όπως επίσης το εκδοτήριο εισιτηρίων (με την η αίθουσα προβολέα) και το μικρό αναψυκτήριο, στον επιπρομαχώνα Priuli.

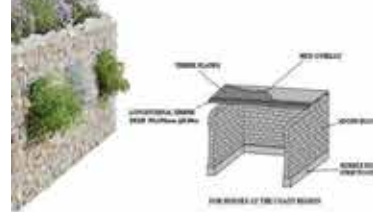
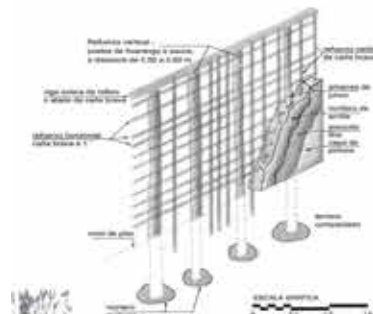
Το ισχυρό γνώρισμα της κλίσης της κορτίνας αποτυπώνεται στο περίπτερο των πληροφοριών, στα καθιστικά και τα σκίαστρα και ορίζει την μορφή τους.

Για την εξυπηρέτηση της κατακόρυφης κίνησης από το κέντρο του αναχώματος στην τάφρο σχεδιάσαμε έναν μεταλλικό ανελκυστήρα περιβαλλόμενο από εμφανές σκυρόδεμα.

Το περίπτερο του ΜΑΙΧ συγκροτείται από διάφορους κλειστούς χώρους που οργανώνονται κάτω από μία μεταλλική κεκλιμένη στέγη.

Όσο αφορά το αναψυκτήριο Ξενία, κρατάμε τον ήδη υπάρχον μπετονένιο σκελετό του κτιρίου, δημιουργούμε νέες πληρώσεις και αναδιαμορφώνουμε τους χώρους.

Τέλος στον προμαχώνα San Salvatore ακτινωτά από τις καμάρες της μικρής του πλατείας κατασκευάζουμε ένα είδος χαράξεων μέσω αρμών. Οι αρμοί αυτοί στόχο έχουν να σχηματίσουν νοητά χώρους μέσα στους οποίους θα μπορεί μελλοντικά να τοποθετηθεί ο εξοπλισμός της εκάστοτε εκδήλωσης. Για την διασφάλιση της πρόθεσης αυτής χρησιμοποιούμε αποξηραντικό υλικό (stabilizer).





10.0 _ Επίλογος

Η διπλωματική αυτή αποσκοπεί, εν τέλει:

- Στη συνλειτουργία των οχυρώσεων με την πόλη.
- Στην απόκτηση νέων πολιτιστικών χρήσεων.
- Στην δημιουργία ενός αναγκαίου δημόσιου χώρου ο οποίος μακροπρόθεσμα έχει οικονομικές επεκτάσεις.
- Στην ευαισθητοποίηση των νέων, άλλα και του κάθε Χανιώτη πολίτη, για τη σημασία της διατήρησης της ιστορικής μνήμης καθώς μία καθημερινή ή ακόμα και συχνή επαφή, ειδικά από νεαρή ηλικία, με το μνημείο και τη φύση, σιγά σιγά κερδίζουν τον σεβασμό για την φροντίδα και προστασία τους. Ο αρχαιολογικός χώρος των δυτικών οχυρώσεων αλλά και το φυσικό περιβάλλον στόχος είναι να αποτελέσει πλέον βίωμα και όχι αντικείμενο απαξίωσης.



ΚΑΤΟΨΗ

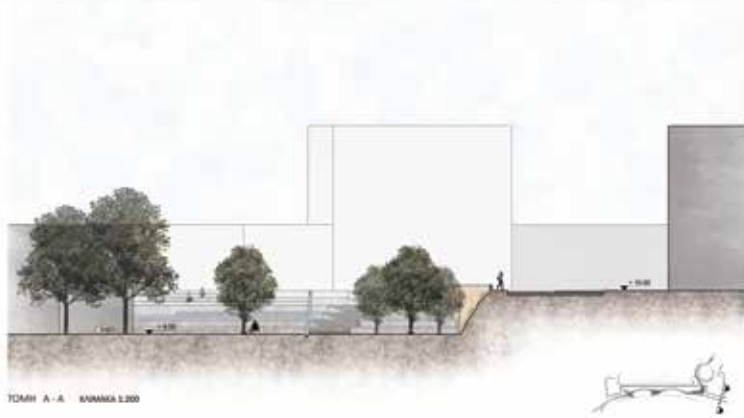
ΚΛΙΜΑΚΑ 1/500

ΥΠΟΜΗΜΑ

- Διατηρητέο Σπορδίκιου (Water Family Damrosch) - Κίονα Παρκ
- Τραπέζιες Τετραγωνικές - Κίονα Παρκ
- Υψηλότερα Πλακόστρωτα (Tobolski, Tólos) - Δομοδοτική Π
- Υψηλότερα Πλακόστρωτα (Tobolski, Tólos)
- Τετραγωνικές - Δομοδοτική Παρκ II
- Περιορισμένη με βόλεϊ - Exploring path
- Κίονα (Tobolski) Οδοδότης
- Καθίσματα
- Κασσινίνα - Arbre Justice Tree
- Αυτοκόλλητο - Prunus Amagabata
- Στόμια - Myrica effluvia
- Παραδοσιακό - Citrus sinensis
- Ελιά - Olea
- Καστανιά - Castanea sativa
- Μανιόττα - Euphorbia japonica
- Νότιο - Purica granatum
- Μυρτιά - Myrica communis
- Καστανιά - Arbutus unedo
- Θάμνος - Hibiscus syriacus
- Βόλις
- Παυλίσκος
- Υψηλότερα βόλις
- Παράθυρο Επισκέπτη
- Εξωτερικό κάθισμα - Αίθουσα σπορδίκιου
- Μαρό κάθισμα
- Αυτοκόλλητο
- Πλακάκι
- Καθιστό
- Στόμια
- Στόμια
- Καθιστό
- Παράθυρο MAX (Προσωπικό Αποστολή Αποστολή Αποστολή)
- Αυτοκόλλητο Στέγη







10.0 _ Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Ανδριανάκης Μ. επιμ., 2010, Gli arsenali veneziani a Creta
- Ανδριανάκης Μ. επιμ., 2010, La tutela dei monumenti veneziani a Creta
- Ανδριανάκης Μ., 1997, Η παλιά πόλη των Χανίων, Αθήνα: Εκδόσεις Αδάμ
- Ανδριανάκης Μ., 2006, “Οι οχυρώσεις των Χανίων – Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον”, Έρεισμα, 38- 39
- Ανδριανάκης Μ., 2006, Το έργο των Επιστημονικών Επιτροπών Αναστήλωσης, Συντήρησης και Ανάδειξης Μνημείων, Αθήνα, 475-490
- Ανδριανάκης Μ., 2011, “Η μάχη της Κρήτης και η παλιά πόλη των Χανίων”, Εν Χανίοις, 5
- Ανδριανάκης Μ., 2012, “13η Εφορεία Βυζαντινών αρχαιοτήτων”, 2000-2010 από το Ανασκαφικό έργο των Εφορειών Αρχαιοτήτων, 327-334
- Ανδριανάκης Μ., 2012, “Η ανάκτηση και ανάδειξη των οχυρώσεων των Χανίων Κρήτη”, Οχυρωμένες Πόλεις. Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον, Πηλείδου Δ., Άλφα Ε. επιμ., 39-55
- Ανδριανάκης Μ., 2012, “ Συζήτηση Α’”, Οχυρωμένες Πόλεις. Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον, Πηλείδου Δ., Άλφα Ε. επιμ., 105-113
- Ανδριανάκης Μ., 2012, “ Συζήτηση Β’”, Οχυρωμένες Πόλεις. Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον, Πηλείδου Δ., Άλφα Ε. επιμ., 209-225
- Αραβαντινός Α., 1997, Πολεοδομικός σχεδιασμός: για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, Αθήνα: Συμμετρία
- Κακατσάκης Δ. Ν., ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΚΑΙ Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ (Η μεσαιωνική πόλη – Η διαχρονική πόλη)
- Καλογήρου Α., 2010, Περιπατώντας στα Χανιά, Αθήνα: Road Εκδόσεις Α. Ε.
- Κλάδου – Μπλέτσα Α., 1998, Τα Χανιά έξω από τα τείχη, Χανιά: έκδοση Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος / Τμήμα Δυτικής Κρήτης
- Κωτσάκη Α. επιμ., 2014, ΚΡΗΤΗ 1913-2013: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ και ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ, Χανιά: έκδοση του Πνευματικού Κέντρου Χανίων και του ΣΑΔΑΣ- Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων / Τμήμα Χανίων
- Μανούσακας Μ., 2009, “ΔΥΤΙΚΕΣ ΟΧΥΡΩΣΕΙΣ”, Φωτοαναδρομές στα παλιά Χανιά, 203
- Μανούσακας Μ., 2011, “ΧΑΝΙΑ 1850-1950 ΒΕΝΕΤΣΙΑΝΙΚΕΣ ΜΝΗΜΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΡΡΟΕΣ”, Φωτοαναδρομές στα παλιά Χανιά, 341
- Σκουτέλης Ν., 2013, Ο πόλεμος χωροτάκτης, Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς
- Dogen M., 1647, ARCHITECTURA MILITARIS MODERNA
- Gerola G., 1932, Monumenti Veneti nell’ isola di Creta, Venezia: s.a.
- Lepage G. G. J., 2009, French Fortification 1715-1815, North Carolina: McFarland & Company, Inc.,
- Lepage G. G. J., 2009, Vauban and the French Military Under Louis XIV, North Carolina: McFarland & Company, Inc.,
- Savorgnano G., 25 κανόνες τεχνικής στη σχεδίαση και την κατασκευή των φρουρίων

Θα θέλαμε, κλείνοντας, να ευχαριστήσουμε όλους όσους συνετέλεσαν στην υλοποίηση της διπλωματικής αυτής εργασίας. Κατ' αρχήν, τους καθηγητές μας, κ. Δ. Ησαΐα, κ. Ν. Μπελαβίλα, κ. Π. Βασιλάτο και κ. Ι. Τριπιδάκη, για την καθοδήγηση και τις συμβουλές τους.

Επίσης, οφείλουμε ευχαριστίες στον κ. Μ. Ανδριανάκη και στην κ. Ε. Βλαζάκη από το Γραφείο Τειχών, καθώς και στην 28η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων για το υλικό υπόβαθρο που μας εμπιστεύθηκαν.

Στον κ. Μ. Μανούσακα, που μας παραχώρησε φωτογραφικό υλικό για τα Χανιά από τα προσωπικά του αρχεία.

Ευχαριστούμε θερμά την συνάδελφο Δήμητρα Θεοχάρη, καθώς και την γεωπόνο Μαρία Παπαβασιλείου, που μας προσέφεραν τις ειδικές τους γνώσεις.

Τέλος, πρέπει να ευχαριστήσουμε τους φίλους και συναδέλφους μας, την Αργυρώ, την Ελεάνθη και το Βαγγέλη για τη βοήθεια, την υποστήριξη και την ανοχή τους.